

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

**Informácia o vyhodnotení plnenia opatrení v rámci kľúčových oblastí
Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia boja proti
chudobe (aktualizácia)**

November 2024

Obsah

Zoznam skratiek	3
A. Úvod	5
B. Stav plnenia opatrení v rámci kľúčových oblastí Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe	6
I. Podpora dlhodobo nezamestnaných.....	7
II. Podpora zvyšovania cieleného a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce ...	11
III. Podpora zamestnanosti mladých ľudí	13
IV. Podpora rovnováhy medzi rodinným a pracovným životom	15
V. Podpora prístupu ku kvalitným službám.....	17
VI. Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunít	29
VII. Podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov.....	36
VIII. Podpora riešenia potravinovej a materiálnej deprivácie (poskytovanie potravín, stravy a materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby)	41
C. Návrh na aktualizáciu.....	42
Prílohy.....	43

Zoznam skratiek

AMIF	Fond pre azyl, migráciu a integráciu
APDN	Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných
AOTP	aktívne opatrenia trhu práce
APTP	Aktívna politika trhu práce
CDR	centrum pre deti a rodiny
COVID 19	ochorenie Covid 19
DN	dlhodobo nezamestnaný, dlhodobá nezamestnanosť
FEAD	Fond európskej pomoci pre najodkázanejších
EK	Európska komisia
ESF	Európsky sociálny fond
ESF plus	Európsky sociálny fond plus
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EU SILC	štatistické zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností (European Union Statistics on Income and Living Conditions)
IROP	Integrovaný regionálny operačný fond
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MOPS	miestne občianske poriadkové hliadky
MRK	marginalizované rómske komunity
MŠ	materská škola
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
NEET	mladí ľudia vo veku do 30 rokov, ktorí nie sú zamestnaní, nepokračujú v procese vzdelávania, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave (not in employment, education or training)
NFP	nenávratný finančný príspevok
NP	národný projekt
NP DI PTT	Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb; Oidaira transformačných tímov
NPP ZM	Národný plán posilnenia Záruky pre mladých ľudí v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030
NPRSS	Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky
NRS	Národná rámcová stratégia
NSV	nižšie stredné vzdelanie
OP LZ	Operačný program Ľudské zdroje
OPS	odborné poradenské služby
PO	prioritná os
RPPS	referát poradensko-psychologických služieb
RSP	registrovaný sociálny podnik
CŽVaP	celoživotné vzdelávanie a poradenstvo
SOŠ	stredná odborná škola
SP	Sociálna poisťovňa
SPODaSK	sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
Stratégie CŽVaP	Stratégie celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 - 2030

SR	Slovenská republika
Stratégia 2030	Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030
ŤZP	ťažko zdravotne postihnutý(i)/ ťažké zdravotné postihnutie
UoZ	uchádzač o zamestnanie
Ústredie PSVR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny,
Úrady PSVR	úrady práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚRSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
ÚSVRK	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
VŠ	vysoká škola

A. Úvod

Informácia o vyhodnotení plnenia opatrení v rámci kľúčových oblastí Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia boja proti chudobe (ďalej len „Informácia“) je vypracovaná v súlade s bodom B.2. uznesenia vlády SR č. 736 k Národnej rámcovej stratégii podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia) z 25. novembra 2020 (ďalej len „NRS“).

NRS predstavuje základný rámcový strategický dokument na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Má významný deklaratórny charakter, ktorým sa na vládnej úrovni pod jednotným rámcom prezentujú tematické oblasti a strategické prístupy k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia, ktoré majú potenciál pozitívne ovplyvniť vývoj v danej oblasti.

Prvá NRS bola vládou SR (ďalej len „SR“) prijatá v roku 2015 a následne bola aktualizovaná v roku 2017 a 2020. NRS, ako aj informatívne správy o jej plnení sú dostupné na webovej stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky¹.

NRS sa viaže na ciele, ktoré vyplývajú najmä zo stratégie Európa 2020, Európskeho piliera sociálnych práv, ako aj zo špecifických odporúčaní Rady v oblasti sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Nadväzuje aj na ďalší dôležitý strategický dokument Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj. Zároveň uvádza dlhodobé, ako aj aktuálne spoločensko-ekonomické výzvy a priority našej krajiny. NRS ako národný strategický politický rámec pre oblasť sociálneho začlenenia a znižovania chudoby predstavuje plnenie tematickej základnej podmienky pre čerpanie finančných prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu plus (ďalej len „ESF plus“) v rámci programového obdobia 2021 -2027.

Informácia je spracovaná za časové obdobie rokov 2021 až 2023 s využitím podkladov, ktoré predložili vybrané ministerstvá, v štruktúre podľa kľúčových oblastí politik sociálneho začlenenia a boja proti chudobe, ktoré definuje NRS. Ide o oblasti:

- Podpora integrácie dlhodobo nezamestnaných,
- Podpora zvyšovania cieleného a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce,
- Podpora zamestnanosti mladých ľudí,
- Podpora rovnováhy medzi pracovným a rodinným životom,
- Podpora prístupu ku kvalitným službám,
- Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunit,
- Podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov,
- Podpora riešenia potravinovej a materiálnej deprivácie (poskytovanie potravín, stravy a materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby).

Kľúčové opatrenie zamerané na podporu riešenia potravinovej a materiálnej deprivácie bolo doplnené v rámci poslednej aktualizácie NRS v roku 2020. K jeho vymedzeniu v rámci NRS došlo v záujme potreby zdefinovania aj možností prístupu k najvážnejším formám chudoby prostredníctvom poskytovania stravy, potravinovej a materiálnej pomoci najodkázanejším osobám. Informácia predkladá prvé zhodnotenie jeho plnenia.

¹Rodina a sociálna pomoc_Boj proti chudobe <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/boj-proti-chudobe/>

Prehľad a stručný popis vykonaných opatrení podľa jednotlivých kľúčových oblastí, ktoré podporujú sociálne začlenenie a prispievajú k boju proti chudobe je uvedený v časti B. Informácie. Nakoľko ide o veľmi širokú prierezovú multirezortnú a obsažnú problematiku nie je možné v záujme zachovania prehľadnosti a čitateľnosti Informácie uviesť všetky aktivity a opatrenia, ktoré boli v danej oblasti vykonané. Detailnejšie informácie prinášajú vyhodnotenia strategických dokumentov napr. pre oblasť zamestnanosti, oblasť sociálnych služieb, oblasť rodovej rovnosti, bývania, webové stránky dotknutých rezortov, výročné správy operačných programov a pod. Vybrané informácie sú uvedené aj v prílohách Informácie.

B. Stav plnenia opatrení v rámci kľúčových oblastí Národnej rámcovej stratégie podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe

Strategické smerovanie Európskej únie (ďalej len „EÚ“) v oblasti sociálnej ochrany určuje koncept Európskeho piliera sociálnych práv z roku 2017. Jeho cieľom je, aby sa v EÚ do roku 2030 vymanilo rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmenej 15 milión ľudí (AROE) a z toho najmenej 5 mil. detí. Ide o takých ľudí, ktorí žijú v domácnostiach s veľmi nízkou pracovnou intenzitou a/alebo sú v riziku chudoby po sociálnych transferoch a/alebo sú závažne materiálne a sociálne deprivovaní³. Slovenská republika si do roku 2030 stanovila za cieľ vymaniť z rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia najmenej 70 tis. ľudí a z toho najmenej 21 tis. detí.²

SR sa dlhodobo snaží o zníženie rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia posilnením a podporou opatrení sociálneho začlenenia. Dôležitým nástrojom pre vymanenie sa z chudoby je zabezpečenie pravidelného príjmu zo zamestnania. V tomto plní dôležitú úlohu inštitút minimálnej mzdy³. Minimálna mzda v Slovenskej republike sa každoročne zvyšuje. V období rokov 2019 až 2024 vzrástla o 230 eur. Zo sumy 520 eur v roku 2019 vzrástla na 750 eur v roku 2024, t. j. nárast predstavoval o 44,23 %.

Významnú ochrannú funkciu pred pádom do rizika chudoby zohráva nastavenie systému sociálnej ochrany, to znamená vplyv sociálnych transferov. V roku 2023 vplyv sociálnych transferov (okrem dôchodkov) na redukciiu chudoby na Slovensku predstavoval 36,4 %. Najväčší vplyv mali sociálne transfery na mieru rizika chudoby v Írsku (57,8 %), Dánsku (51,4 %) a v Belgicku (50,8 %) a najmenší vplyv v Rumunsku (15,6 %), v Grécku (18,2 %) a v Portugalsku (19,8 %). Oproti roku 2022 vplyv sociálnych transferov v SR vzrástol (2,6 p. b.), a to tretím najvyšším tempom v EÚ. Rýchlejší rast zaznamenali iba Taliansko (4,7 p. b.) a Bulharsko (3,3 p. b.). Najviac vplyv sociálnych transferov klesol v Luxembursku (-6,3 p. b.) a v Španielsku (-4,5 p. b.)⁴.

² Vymedzenie národných cieľov do roku 2030 v kontexte Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv

³ Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov

⁴ Správa o sociálnej situácii obyvateľstva SR za rok 2023

<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/spravy-socialnej-situacii-obyvateľstva/sprava.html>

Vývoj chudoby na Slovensku je pravidelne monitorovaní v rámci Správy o sociálnej situácii obyvateľstva SR⁵, ktorá sa publikuje každoročne. Na základe zisťovania EU SILC bolo na Slovensku v roku 2023 v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia cca 943 tis. ľudí, čo predstavovalo 17,6 % na celkovom počte obyvateľov. V rámci medziročného porovnania išlo o nárast o 1,1 p. b., v absolútnom vyjadrení cca o 55 tis. ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením. V porovnaní so zisťovaním EU SILC 2019 (východiskové obdobie) došlo k nárastu počtu osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením cca o 148 tis. ľudí.

Zásadný vplyv na vývoj miery rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia v rokoch 2020 až 2023 mala ekonomická situácia v krajine spôsobená pandémiou COVID- 19, vojnovým konfliktom na Ukrajine a s tým súvisiacim rastom inflácie. Tieto skutočnosti sa výrazne prejavili prudkým rastom cien základných životných potrieb a nákladov domácností. Na zmiernenie následkov, tak pandémie, ako aj rastu inflácie boli prijaté opatrenia, a to predovšetkým v oblasti politiky zamestnanosti, sociálnej politiky a tiež hospodárskej politiky štátu.

Svojou činnosťou k napĺňaniu záujmov NRS prispievala v hodnotenom období aj činnosť poradných orgánov vlády SR a odborných orgánov v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“), a to Rada vlády SR pre osoby so zdravotným postihnutím, Rada vlády SR pre rodinu a demografický vývoj, Výbor pre rodovú rovnosť, Výbor pre deti a mládež a Výbor pre primárnu prevenciu.

I. Podpora dlhodobozamestnaných

V rámci opatrení v oblasti zamestnanosti sa implementovali viaceré nástroje na **integráciu dlhodobozamestnaných** (ďalej len „DN“), vrátane profilácie a individualizovaného poradenstva. Hoci problém s dlhodobou nezamestnanosťou naďalej pretrváva, prijaté aktívne a pasívne opatrenia na riešenie nezamestnanosti konkrétnych zraniteľných skupín mali pozitívny vplyv aj na postupné znižovanie úrovne dlhodozej nezamestnanosti.

Podmienky na trhu práce v SR boli v roku 2021 poznačené pandémiou, avšak situácia sa začala postupne stabilizovať a rok 2023 sa podobne ako rok 2022 niesol v znamení poklesu nezamestnanosti, a to aj dlhodozej nezamestnanosti. Kým ku koncu decembra 2021 bolo podľa štatistických údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie PSVR, Ústredie“) v evidencii úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úradu PSVR“) 200 225 uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“), z toho 94 217 DN a ich podiel na celkovom počte UoZ dosiahol 47,06 %, ku koncu decembra 2023 počet UoZ klesol na 169 933, poklesol aj počet DN UoZ na 69 953 a podiel DN UoZ na celkovom počte UoZ dosiahol 42,11 %. V sledovanom období sa tak znížil nielen celkový počet evidovaných UoZ o 30 292 (pokles o 15,13 %), ale aj počet DN UoZ o 24 264 (pokles o 25,75 %). Podiel DN UoZ na celkovom počte UoZ sa za obdobie rokov 2021 – 2023 znížil o 4,95 p.b.

Miera DN v SR sa podľa štatistických údajov EUROSTATU znížila minimálne, a to z 3,9 % v roku 2021 na 3,8 % (pokles o 0,1 p.b.) a je vyššia ako je miera dlhodozej nezamestnanosti v EÚ 27 (2,1 % v 2023). Prekážkami vstupu DN na trh práce v SR sú najmä nedostatočná kvalifikácia, chýbajúce pracovné návyky, často spojené s nedostatkom základných sociálnych zručností.

⁵ <https://www.employment.gov.sk/isp/>

Strategickým dokumentom pre oblasť aktívnej politiky trhu práce (ďalej len „AOTP“) špecificky zacielenej na DN je **Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030** (ďalej len „APDN 2030“)⁶, ktorý bol schválený v roku 2021.

Prostredníctvom kľúčových reforiem a iniciatív/akcií obsiahnutých v APDN 2030 sa týmto dokumentom vymedzuje legislatíva a aktivity všetkých zainteresovaných inštitúcií na nové programové obdobie rokov 2021 – 2027 s cieľom zabezpečiť komplexný prístup k riešeniu dlhodobej nezamestnanosti a zlepšenie postavenia DN na trhu práce.

V kontexte s APDN 2030 pre efektívnejšie poskytovanie služieb zamestnanosti bolo potrebné zabezpečiť ich poskytovanie v súlade s princípmi včasnej intervencie a individualizovaného poradenstva. APDN 2030 vychádza z opätovného silnejšieho využívania nástrojov, ktoré umožňujú individuálny prístup (individuálny akčný plán, bilancia kompetencií a detailnejšia profilácia klientov). Všetky aktivity, ktoré boli realizované pre DN, boli realizované v rámci individuálnych stretnutí, resp. skupinových aktivít prostredníctvom štandardného sprostredkovania zamestnania alebo v rámci jednotlivých nástrojov AOTP, resp. schválených aktivít v realizovaných projektoch. Kľúčové opatrenia v oblasti podpory DN na posilnenie ich integrácie na trh práce boli v súlade s APDN 2030 zamerané do oblasti (bližšie informácie viď Príloha č.1)

- individuálneho prístupu,
- podpory vzdelávania a prípravy na trh práce,
- aktivácie znevýhodnených UoZ,
- vytvárania udržateľných pracovných miest.

V oblasti legislatívy bola prijatá **novela zákona o službách zamestnanosti**⁷, ktorou sa s účinnosťou od 1.1.2023 a 1.1.2024 zabezpečila revízia aktívnych opatrení na trhu práce („ďalej len AOTP“) a ich aktualizácia za účelom zlepšenia ich efektívnosti a účinnosti, zlepšenia reaktívnosti na zmeny na trhu práce a zefektívnila a zvýšila sa flexibilita poskytovaných nástrojov na udržanie a zvyšovanie zamestnanosti. Predmetným zákonom sa nahradil okrem iného príspevok na vzdelávanie a prípravu pre trh práce, ktoré si zabezpečil UoZ z vlastnej iniciatívy, príspevkom na podporu rekvalifikácie UoZ. Úpravou sa reagovalo na strategický cieľ vyplývajúci zo Stratégie celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030⁸. Zavedenie nového príspevku podporí investície do zručností dopytovaných na pracovnom trhu a môže zvýšiť nielen dostupnosť rekvalifikácií podľa potrieb zamestnávateľov a skvalitniť ponuku kvalifikovanej pracovnej sily, ale aj pomôcť zvýšiť podiel vzdelávacích programov na štruktúre AOTP, ktorý je jeden z najnižších v EÚ. Zjednotil sa systém určovania výšky príspevku pri poskytovaní príspevku na SZČ a skrátila povinnosť prevádzkovať samostatnú zárobkovú činnosť nepretržite najmenej tri roky na dva roky po poskytnutí príspevku, zjednotili sa AOTP zamerané na podporu zamestnávania znevýhodnených UoZ (§ 50, § 50j, § 51a) a väčší dôraz sa kladie na podporu zamestnávania najviac ohrozených skupín na trhu práce, ku ktorým patria aj DN a nízkokvalifikovaní občania.

⁶ Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030 [apdn_06122016_sk_final.pdf \(mpsvr.sk\)](#), schválený bol na 2. rokovaní Pracovnej skupiny pre oblasť zamestnanosti, aktívnej politiky trhu práce, Záruky pre mladých a sociálnej ekonomiky (ďalej len „pracovná skupina“) 30.6. 2021.

⁷ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁸ Stratégie celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 [11044_strategia-celozivotneho-vzdelavania-a-poradenstva-na-roky-2021-2030.pdf \(minedu.sk\)](#)

Po schválení Programu Slovensko na roky 2021 – 2027⁹ v roku 2022 sa začali postupne realizovať od roku 2024 **národné projekty** (ďalej len „NP“) a kde cieľovou skupinou sú aj DN (napr. Individualizovaný a komplexný prístup so zameraním na poradenské činnosti/Poradenstvom k zamestnaniu; Zručnosti pre trh práce, Ľudia a hrady – krok k sociálnej ekonomike; Finančné stimuly pre zamestnanosť) s cieľom integrácie DN na trh práce.

V roku 2022 bola prijatá **novela zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch**¹⁰, ktorá zadefinovala nové ustanovenia týkajúce sa problematiky rodinných podnikov, a rodinné podnikanie tak nadobudlo samostatný právny rámec. Novela zákona zároveň reflektovala na požiadavky podpory rozvoja podnikateľského prostredia na regionálnej ako i na celoslovenskej úrovni, ktoré napomôžu k zníženiu rizika chudoby a sociálneho vylúčenia znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb, ktoré sa ťažko vedia začleniť a presadiť na otvorenom trhu práce. Zákon podporuje nielen myšlienku zamestnávania osôb dlhodobo nezamestnaných, ktoré sú registrované na úradoch PSVR, ale aj osôb, ktoré nepracovali, ani neboli vedené v evidencii uchádzačov o zamestnanie na úradoch PSVR.

Na základe doterajšej aplikačnej praxe hlavným cieľom novely zákona bolo posilniť a podporiť na Slovensku priaznivé prostredie pre rozvoj sociálnej ekonomiky, teda produktívnych, distributívnych a spotrebiteľských aktivít, vykonávaných nezávisle od štátnych orgánov, ktorých hlavným cieľom je prinášať spoločenský prospech. Novela zákona vniesla do oblasti sociálnej ekonomiky poriadok v zmysle ustálenia pojmov a regulácie, odstránila prekážky, ktoré rozvoju a posilneniu sociálnej ekonomiky bránili, ako aj dotvorila systém podpory pre podniky sociálnej ekonomiky, ktorý je spoločensky prijateľný a plne dodržiava pravidlá štátnej pomoci.

Novela zákona zadefinovala nové ustanovenia týkajúce sa problematiky rodinných podnikov, ktoré vytvorili samostatnú časť a rodinné podnikanie tak nadobudlo samostatný právny rámec.

Od roku 2018 sa realizovali podporné aktivity pre uvedený zákon na regionálnej úrovni prostredníctvom národného projektu „**Inštitút sociálnej ekonomiky**.“ V rámci aktivít projektu bolo otvorených 7 regionálnych centier sociálnej ekonomiky v územnej pôsobnosti každého samosprávneho kraja a ich kľúčovou úlohou bolo bezplatne poskytovať prvotné všeobecné informácie v lokálnom prostredí, vyhľadávať potenciálnych záujemcov a motivovať ich k zakladaniu sociálnych podnikov s cieľom zvýšenia regionálnej zamestnanosti ako i následnej udržateľnosti. Prostredníctvom nového národného projektu „**Inštitút sociálnej ekonomiky II**“ sa od roku 2024 zabezpečuje poskytovanie odborných, informačných a konzultačných činností na podporu sociálneho podnikania prostredníctvom siete regionálnych centier sociálnej ekonomiky a centra znalostí. Hlavným cieľom národného projektu je prostredníctvom plánovaných aktivít prispieť k ďalšiemu rozvoju ekosystému sociálnej ekonomiky na Slovensku s dôrazom na sociálne podnikanie. Svojou intervenciou podporí rast zamestnanosti, najmä znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb, regionálny rozvoj, rozvoj nových oblastí sociálneho podnikania a vznik inovátnych riešení spoločenských problémov. Realizáciou projektu sa sleduje vytvorenie priestoru pre sociálne orientovanú ekonomiku ako integrálnu súčasť verejnej ekonomiky spoločnosti.

⁹ Program Slovensko na roky 2021 – 2027 [Dokumenty | Eurofondy 2020+ \(gov.sk\)](#)

¹⁰Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V roku 2023 bol prijatý **Akčný plán na podporu sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030**, ktorý predstavuje jeden z kľúčových strategických rámcov na podporu sociálnej ekonomiky, podporu sociálnych podnikov a vytváranie pracovných miest na Slovensku.

Aktuálny počet registrovaných sociálnych podnikov od roku 2018 je 570 a našlo v nich zamestnanie viac ako 7 640 osôb, z toho takmer 5 220 znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb. Väčšina registrovaných sociálnych podnikov (ďalej len „RSP“) sú integračné RSP (99,6 %), ktoré naplňajú pozitívny spoločenský vplyv práve prostredníctvom zamestnávania (v pomere najmenej 30 % z celkového počtu zamestnancov) a pracovnej integrácie znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb. Aj ostatné typy RSP, ktorých vznik zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch umožňuje, teda všeobecný sociálny podnik a sociálny podnik bývania, prispievajú k rastu zamestnanosti, okrem iných aj znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb, pričom svoje spoločensky prospešné ciele dosahujú napríklad v oblasti vzdelávania, životného prostredia, nájomného bývania, kultúry, regionálneho rozvoja a podobne. O registráciu všeobecného sociálneho podniku doteraz požiadalo 41 subjektov, 18 z nich stále podniká (16 z nich sú zároveň aj integračné RSP).

Podpora sa v sledovanom období poskytovala aj prostredníctvom **NP Podpora integračných podnikov 2** implementovaním AOTP, a to poskytnutím **umiestňovacieho príspevku a vyrovnávacích príspevkov**.

Pre sociálne podniky sa poskytovala za účelom podpory investície alebo prípravy projektu investície a poradenských služieb spojených s touto prípravou investičná pomoc. Bola čerpaná vo forme nenávratnej finančnej pomoci, ktorá musela byť kombinovaná s čerpaním finančného nástroja - návratnej formy pomoci.

Ústredie PSVR implementovalo počas hodnoteného obdobia **NP Investičná pomoc pre sociálne podniky – nenávratná zložka**.

V roku 2021 bola uznesením vlády SR prijatá **Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030** (ďalej len „Stratégia CŽVaP 2021 – 2030“)¹¹. Základnými princípmi Stratégie CŽVaP 2021 - 2030 sú zabezpečenie celoživotného prístupu každého občana k možnostiam zvyšovať a udržiavať zručnosti; zvyšovanie flexibility formálneho vzdelávania, budovanie flexibilného a otvoreného systému vzdelávacích ciest a efektívneho systému vzdelávania dospelých; zvyšovanie dostupnosti vzdelávacích príležitostí a individualizovanej podpory učiacich sa; zvyšovanie medzirezortnej spolupráce a koordinácie a uplatňovanie participatívnych a inovatívnych riešení so zapojením aktérov celoživotného vzdelávania a budovanie dôkazov zberom dát a realizáciou výskumu so záberom na celoživotné vzdelávanie pre informované rozhodovanie a riadenie systému zručností (tracking absolventov, zber dát o účastníkoch vzdelávaní dospelých, analýza bariér). Implementáciou opatrení v rámci Stratégie CŽVaP 2021 – 2030 sa výrazne prispeje k podpore integrácie dlhodobo nezamestnaných, ako aj k iným oblastiam sociálnej integrácie vo všeobecnosti.

¹¹ Stratégie celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 [11044_strategia- celozivotneho- vzdelavania-a-poradenstva-na-roky-2021-2030.pdf \(minedu.sk\)](https://www.minedu.sk/strategie-czva-p-2021-2030)

II. Podpora zvyšovania cieleného a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce

Individuálne poradenské služby pre klientov poskytujú úrady PSVR v rámci **odborných poradenských služieb (ďalej len OPS“)** prostredníctvom projektových a neprojektových poradenských služieb.

Neprojektové **OPS poskytované podľa zákona o službách zamestnanosti**¹² pre UoZ a záujemcov o zamestnanie sú zamerané na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa klienta, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu klienta. Poskytujú individualizovanú poradenskú podporu využívaním moderných metód kariérneho poradenstva, čím posilňujú motiváciu, ovplyvňujú postoje a rozvíjajú zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry. V roku 2023 boli OPS podľa zákona o službách zamestnanosti poskytnuté pre celkovo 11 618 klientov.

Projektové **OPS boli poskytované prostredníctvom NP „Aktivácia znevýhodnených UoZ“** a „**Individualizované poradenstvo pre znevýhodnených UoZ**“ do konca roka 2023.

Prostredníctvom **NP „Aktivácia znevýhodnených UoZ“** – opatrenie č. 1 bolo poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ zamerané na rozvoj interpersonálnych zručností potrebných pre efektívne fungovanie v pracovnom prostredí a na zvýšenie motivácie znevýhodnených UoZ začleniť sa do pracovného procesu. V roku 2023 boli v rámci tohto opatrenia poskytnuté OPS celkovo pre 7 169 znevýhodnených UoZ.

V rámci **NP „Individualizované poradenstvo pre znevýhodnených UoZ“** bolo poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ zamerané na podporu zvyšovania ich konkurencieschopnosti na trhu práce a tiež zvyšovania ich zamestnateľnosti prostredníctvom rozvoja tzv. mäkkých faktorov zamestnateľnosti, ktorými sú kompetencie pre integráciu na trh práce/zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry. V roku 2023 boli v rámci tohto projektu poskytnuté OPS celkovo pre 12 002 znevýhodnených UoZ.

Zvýšenie zamestnanosti a uplatniteľnosti DN občana na trhu práce bolo podporované aj prostredníctvom intenzívneho individuálneho prístupu v rámci projektu „**Zvýšenou aktivitou k zamestnaniu**“. Od začiatku jeho realizácie (február 2017) k 31. decembru 2023 bolo na aktivity projektu zaradených celkom 76 498 DN občanov, čo je 56,85 % z počtu všetkých DN občanov vedených v evidencii UoZ úradu PSVR k začiatku realizácie projektu (134 555). Z celkového počtu zaradených bolo 9 147 (11,96 %) mladých ľudí do 29 rokov, 42 747 (55,88 %) vo veku od 29 do 50 rokov a 24 604 (32,16 %) DN nad 50 rokov veku. K 31. decembru 2023 sa na trhu práce podarilo umiestniť 14 743 DN občanov, čo je 19,27 % z počtu DN občanov zaradených do tohto projektu.

Novelou **zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti**¹³ bolo za účelom podpory rekvalifikácie s účinnosťou od 1. januára 2023 zavedené nové AOTP **Príspevok na podporu rekvalifikácie UoZ**, s cieľom pomôcť UoZ rozvíjať a dopĺňať svoje vedomosti a zručnosti na rýchlo sa meniacom trhu práce, v prípade, že ich vzdelanie a odborná príprava nepostačujú na splnenie aktuálnych alebo očakávaných potrieb trhu práce. Príspevok bol zavedený z dôvodu

¹²Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹³Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

predpokladu pretrvávajúceho dopytu po rekvalifikáciách. Nový dopyt UoZ po zvyšovaní úrovne zručností a rekvalifikáciách vzniká aj v dôsledku zelenej a digitálnej transformácie. Úrad PSVR môže poskytnúť UoZ príspevok na rekvalifikáciu na základe posúdenia individuálnej možnosti predpokladaného uplatnenia sa UoZ na trhu práce a na základe zhodnotenia účelnosti a hospodárnosti nákladov vynaložených na rekvalifikáciu. Úrad PSVR pri poskytnutí príspevku prihliada na dopyt na trhu práce, najmä na základe zoznamu voľných pracovných miest, údajov informačného portálu služieb zamestnanosti alebo iných verejne dostupných informačných pracovných portálov.

Podpora vzdelávania UoZ sa realizovala aj prostredníctvom **NP rekvalifikácií (REPAS+) a kompetenčných kurzov (KOMPAS+)**. Projekty boli ukončené v decembri roku 2023.

V rámci rekvalifikácie (**REPAS+**) sa podporovala príprava UoZ na uplatnenie sa na trhu práce s cieľom nadobudnutia odborných vedomostí a zručností v rekvalifikačnom kurze. UoZ, ktorý mal problém uplatniť sa na trhu práce, si mohol zvoliť druh pracovnej činnosti, na ktorú sa chcel rekvalifikovať a poskytovateľa rekvalifikácie, ktorý rekvalifikáciu zrealizoval. Úrad PSVR uhrádzal UoZ 100 % nákladov na rekvalifikáciu (kurzovné) a príspevok na cestovné a stravné pre UoZ vo výške 4,76€ za každý absolvovaný deň rekvalifikačného kurzu realizovaný prezenčnou formou. V roku 2023 bolo na rekvalifikačné kurzy (REPAS+) zaradených 4 454 UoZ. Najpočetnejšiu skupinu tvorili kurzy opatrovania, na ktorých sa zúčastnilo celkovo 823 UoZ (18,48 %) a kurzy účtovníctva, na ktorých sa zúčastnilo 681 UoZ (15,29 %).

V rámci **komenčných kurzov (KOMPAS+)** sa podporovali vybrané kľúčové kompetencie UoZ uplatniteľné na trhu práce – komunikačné zručnosti (vrátane sociálnych kompetencií), osobnostný rozvoj (vrátane manažérskych a podnikateľských kompetencií), počítačové zručnosti, jazykové zručnosti. S ohľadom na posilňovanie kľúčových kompetencií si UoZ mohol zvoliť kompetenčný kurz, o ktorý mal záujem a aj poskytovateľa kompetenčného kurzu, ktorý kompetenčný kurz zrealizoval. Úrad PSVR uhrádzal UoZ 100 % nákladov na kompetenčný kurz (kurzovné) a príspevok na cestovné a stravné pre UoZ vo výške 4,76 € za každý deň kurzu realizovaný prezenčnou formou. V roku 2023 bolo na kompetenčné kurzy (KOMPAS+) zaradených 1 171 UoZ. Najpočetnejšiu skupinu tvorili počítačové kurzy, na ktorých sa zúčastnilo 823 UoZ (70,28%) a jazykové kurzy, na ktorých sa zúčastnilo 213 UoZ (18,19 %).

Novelou **zákona o službách zamestnanosti**⁸ sa od 1. januára 2023 **zjednotili aktívne opatrenia na trhu práce zamerané na podporu zamestnávania znevýhodnených UoZ**. Zaviedli sa jednotné podmienky poskytovania príspevku na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ pre všetkých zamestnávateľov, vrátane obcí a nimi zriadených právnických osôb. Väčší dôraz sa kladie na podporu zamestnávania najviac ohrozených skupín na trhu práce, absolventov škôl, občanov starších ako 50 rokov veku, DN a nízko kvalifikovaných občanov, zavedením vyššej mesačnej výšky príspevku. Úprava je súčasťou revízie aktívnych opatrení na trhu práce zameraných na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ zjednotením podmienok poskytovania pomoci pre všetkých zamestnávateľov s dôrazom na podporu zamestnávania najviac ohrozených skupín na trhu práce.

S cieľom zvýšiť zamestnanosť a zamestnateľnosť znevýhodnených UoZ s osobitným dôrazom na DN, nízko kvalifikovaných a starších sa od septembra 2022 do decembra 2023 v rámci NP „**Aktivácia znevýhodnených UoZ**“ realizovalo opatrenie č. 2 **Aktivácia a zaškolenie znevýhodnených UoZ**. Aktiváciou sa získavali a obnovovali **pracovné návyky potrebné pri hľadaní si zamestnania**, zlepšili sa pracovné zručnosti za účelom uplatnenia sa

na trhu práce. V roku 2023 bolo v rámci tohto opatrenia zaradených 4 707 UoZ, z čoho bolo 3298 DN. Z hľadiska vekovej štruktúry bolo 1 956 UoZ vo veku od 50 a viac rokov (41,56 %), do 24 rokov bolo 303 UoZ (6,44 %) a vo veku od 25 do 29 rokov bolo zaradených 273 UoZ (5,8%).

S účinnosťou od 1. januára 2024 sa **v oblasti podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím** novelou zákona o službách zamestnanosti¹⁴ **posilnila podpora zamestnávania občanov o zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce.** V tejto súvislosti sa upravila definícia chránenej dielne a chráneného pracoviska tak, že pracovné miesta zriadené právnickými osobami alebo fyzickými osobami v chránených dielňach alebo na chránených pracoviskách budú určené pre zamestnávanie občanov so zdravotným postihnutím so sťaženým prístupom na trh práce. Vo väzbe na definíciu chránenej dielne a definíciu chráneného pracoviska sa v rámci jednotlivých kategórii obsahovo vymedzil pojem občan so zdravotným postihnutím so sťaženým prístupom na trh práce zohľadňujúc pred prijatím do pracovného pomeru alebo pred začatím samostatnej zárobkovej činnosti pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, nevykonávanie závislej činnosti alebo podnikania najmenej šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov, ak je pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť najviac do 70 % a tiež zmeny v percentuálnom poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť počas trvania pracovného pomeru alebo počas vykonávania alebo prevádzkovania samostatnej zárobkovej činnosti s cieľom umožniť ostatným skupinám občanov so zdravotným postihnutím ich zamestnávanie mimo chráneného zamestnania smerom k otvorenému trhu práce.

III. Podpora zamestnanosti mladých ľudí

Po výraznom náraste nezamestnanosti, vrátane nezamestnanosti mladých ľudí, vplyvom pandémie ochorenia COVID-19, sa situácia na trhu práce postupne stabilizovala a dochádza k znižovaniu nezamestnanosti. Slovenský trh práce naďalej čelí výzvam v podobe nezamestnanosti nízko kvalifikovaných občanov a dlhodobej nezamestnanosti.

K **31. 12. 2023** sa podľa štatistických zistení Ústredia PSVR nachádzalo v evidencii UoZ úradu PSVR 169 933 UoZ s podielom na obyvateľstve v produktívnom veku 4,67 %. Z tohto celkového počtu UoZ bolo 38 140 UoZ vo veku do 29 rokov (vrátane) s podielom 22,44 %. Absolventi škôl tvorili na tomto počte podiel 19,44 % (7 415 UoZ).

Zamestnanosť mladých ľudí v SR vo veku od 15 do 29 rokov (vrátane) sa podľa údajov Eurostatu v roku 2023 pohybovala na úrovni 42,8 % (pod priemerom EÚ27 – 49,7 %). Nezamestnanosť mladých ľudí do 29 rokov dosiahla v roku 2023 úroveň 11,6 % (nachádzala sa nad priemerom EÚ27 – 11,2 %). Podiel NEET¹⁵ bol v roku 2023 na úrovni 11,2 % (rovnako ako EÚ27 – 11,2 %). Podiel nezamestnaných nízko kvalifikovaných mladých ľudí do 29 rokov predstavuje jednu z výziev pre slovenský trh práce, pretože sa pohybuje vysoko nad priemerom EÚ27 – 48,1 % (EÚ27 – 18,5 %). DN mladých ľudí dosiahla hodnotu 6,0 % (nad priemerom EÚ27 – 2,4 %).

Podpora mladých ľudí tvorí v SR komplexný systém, ktorý zahŕňa legislatívne opatrenia, strategické dokumenty a projektové riešenia.

¹⁴Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

¹⁵NEET – not in employment, education or training (mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, nepokračujú vo vzdelávaní, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave)

V januári 2023 nadobudla účinnosť **novela zákona o službách zamestnanosti**¹⁶, ktorá zaviedla jednotné podmienky **poskytovania príspevku na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ** pre všetkých zamestnávateľov, vrátane obcí a nimi zriadených právnických osôb. Väčší dôraz sa kladie na podporu zamestnávania najviac ohrozených skupín na trhu práce, občanov mladších ako 30 rokov, občanov starších ako 50 rokov, DN a nízko kvalifikovaných občanov, zavedením vyššej mesačnej výšky príspevku. Predmetnou novelou sa zároveň **upravila výška príspevku na vykonávanie absolventskej praxe**. Príspevok sa zvýšil zo 65 % sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu na sumu životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Zároveň sa upravilo, že sa príspevok kráti za hodiny absencie, nie za dni absencie, najmä z dôvodu, že niektoré z absencií (napr. návšteva lekára) trvajú len niekoľko hodín.

Kľúčovým strategickým dokumentom zameraným na podporu mladých ľudí je **Národný plán posilnenia Záruky pre mladých ľudí v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030** (ďalej len „NPP ZM“)¹⁷. NPP ZM je vypracovaný na základe odporúčania Rady (EÚ) z októbra 2020 o moste k pracovným miestam – posilnení Záruky pre mladých ľudí. Cieľovou skupinou NPP ZM sú mladí ľudia do 30 rokov, vrátane tých, ktorí sú v situácii NEET alebo sú ohrození situáciou NEET (napr. žiaci posledných ročníkov základných a stredných škôl). Jedným z hlavných cieľov NPP ZM je zabezpečiť, aby všetci mladí ľudia vo veku do 30 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže, a to do štyroch mesiacov od straty zamestnania alebo ukončenia formálneho vzdelávania. Jedným zo špecifických cieľov je znížiť počet mladých ľudí v situácii NEET na úroveň priemeru EÚ (9 %) do roku 2030.

NPP ZM si predovšetkým **kladie za cieľ** zintenzívniť podporu práce s mládežou, individualizovaného poradenstva zameraného na potreby jednotlivca, mentorovania a sprevádzania, vrátane vypracovania individualizovaných akčných plánov, zavedenie zrozumiteľnej informačnej kampane, nástrojov profilovania UoZ, ďalšieho vzdelávania a rozvoja a hodnotenia zručností (najmä digitálnych, zelených a podnikateľských), podpory vytvárania pracovných miest prostredníctvom poskytovania finančných príspevkov, vykonávania absolventskej praxe a samostatnej zárobkovej činnosti. Taktiež sa zameriava na prevenciu predčasného ukončenia školskej dochádzky, mapovanie cieľovej skupiny za účelom zistenia jej štruktúry a poskytovanie podpory po prijatí jednej z ponúk Záruky pre mladých ľudí. NPP ZM je zameraný predovšetkým na žiakov a študentov, ktorí sú ohrození predčasným ukončením školskej dochádzky, znevýhodnených mladých ľudí a mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením.

V prílohe č. 2 je uvedený prehľad kľúčových oblastí a opatrení realizovaných v rámci NPP ZM s cieľom podporiť zamestnateľnosť a zamestnanosť mladých ľudí.

MPSVR SR naďalej pokračuje v podpore zamestnanosti mladých ľudí do 30 rokov aj v rámci **Programu Slovensko 2021 – 2027**¹⁸. Ide predovšetkým o podporu individualizovaného poradenstva, rozvoj zručností potrebných pre trh práce, mentorované zapracovanie, prax pre mladých a podporu samostatnej zárobkovej činnosti. Záruka pre mladých ľudí bude intenzívnejšie zameraná na podporu regiónov a to prostredníctvom

¹⁶Zákon č. 488/2022 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁷[np_posilnenia-zaruky-mladych.pdf \(gov.sk\)](#)

¹⁸[Dokumenty | Eurofondy 2020+ \(gov.sk\)](#)

vytvárania regionálnych analýz, partnerstiev na úrovni samospráv a regionálnych akčných plánov. Individualizovaná podpora bude poskytnutá aj neaktívnym osobám.

IV. Podpora rovnováhy medzi rodinným a pracovným životom

V záujme zvýšenia dostupnosti a udržateľnosti služieb zameraných na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života sa v rámci schválenej **Národnej stratégie rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a ranej starostlivosti na roky 2022-2030**¹⁹ realizujú opatrenia zamerané aj na oblasť zosúladovania rodinného a pracovného života.

Inštitút pre výskum práce a rodiny v roku 2023 realizoval **analýzu zameranú na potrebu zosúladovania rodinného a pracovného života** v nadväznosti na nedostatočné kapacity v zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa. Na základe záverov analýzy konkrétnych aspektov poskytovania starostlivosti o deti do troch rokov veku (napr. prevádzkovanie, poskytovanie činností v zariadeniach, financovanie zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa) bude možné definovať a konkretizovať potrebu podpory a rozvoja personálnych kapacít v zariadeniach starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa.

V rámci **investičnej pomoci** boli prostredníctvom Investičného regionálneho operačného programu (ďalej len "IROP") vyhlásené a podporené viaceré výzvy. V júni 2021 bola vyhlásená výzva na predkladanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok (ďalej len „NFP“) na **zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl** (ďalej len "MŠ") s aktuálnou alokáciou 36 162 144 eur (EÚ zdroj). Celková kapacita podporenej školskej infraštruktúry MŠ je 6 687. V októbri 2021 bola vyhlásená výzva na predkladanie žiadosti o NFP na **podporu poskytovania nových a existujúcich sociálnych služieb, zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa a v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** (ďalej len „SPODaSK“) na komunitnej úrovni s alokáciou 26 183 582 eur (EÚ zdroj). Uzatvorených bolo 44 projektov, z ktorých bolo doteraz úspešne ukončených 13 projektov a 24 projektov je v procese ukončovania. Následne bola v marci 2022 vyhlásená výzva na predkladanie žiadosti o NFP na **zvýšenie kapacít infraštruktúry MŠ v Bratislavskom kraji** s aktuálnou alokáciou 19 106 994 eur (EÚ zdroj). Celková kapacita podporenej školskej infraštruktúry MŠ je 2 790.

S účinnosťou od **1. novembra 2022** v záujme transpozície záväzkov vyplývajúcich zo smernice EÚ 2019/1158²⁰, konkrétne v súvislosti s právom pracovníka na príspevok pri čerpaní otcovskej/rodičovskej dovolenky sa v zákone o sociálnom poistení²¹ zaviedla možnosť, aby otcovi dieťaťa vznikol **nárok na materské (otcovské) v rozsahu 2 týždňov** (14 kalendárnych dní) v období šiestich týždňov od narodenia dieťaťa bez ohľadu na skutočnosť, či matka dieťaťa poberá materské, alebo rodičovský príspevok. Cieľom právnej úpravy, ako aj samotnej smernice je podpora rovnomernejšieho rozdelenia opatrovateľských povinností medzi ženami a mužmi a možnosti vytvorenia puta medzi otcami a deťmi už v ranom veku detí.

¹⁹<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/ostatne/narodna-strategia-rozvoja-koordinovanych-sluzieb-vcasnej-intervencie-ranej-starostlivosti.pdf>

²⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ

²¹ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Novelou Zákonníka práce²² s účinnosťou od 1. januára 2020 bola navýšená dĺžka základnej výmery dovolenky na päť týždňov aj pre zamestnancov, ktorí dosiaľ nedovršili 33 rokov veku, ale trvalo sa starajú o dieťa. Táto novela má pozitívny vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu, na výchovu detí už len tým, že sa zvyšuje množstvo času pre rodičov a pred deti na realizáciu rodinného života.

Novelou Zákonníka práce¹⁶ s účinnosťou od 1. novembra 2022 sa vykonala aj transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ. Touto novelou sa

- ustanovil tzv. inštitút otcovskej dovolenky,
- ustanovila ochrana otca na otcovskej dovolenke (podobne ako u matky),
- ustanovila možnosť žiadať flexibilné formy práce, ak ide o osoby, ktoré sa starajú o deti,
- doplnilo sa ustanovenie v zmysle ktorého, žena a muž trvale sa starajúci o dieťa mladšie ako osem rokov môžu požiadať o domácku prácu, teleprácu alebo prácu z domácnosti podľa § 52 ods. 2 na účely starostlivosti o dieťa. Zamestnávateľ sa musí žiadosťou zaoberať a v prípade zamietnutia žiadosti musí uviesť dôvody, pričom má prihliadať na jeho úlohy a oprávnené záujmy zamestnanca.

Správa o plnení úloh vyplývajúcich zo stratégie a akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 sa venuje aj oblasti zosúladenia rodinného a pracovného života. Na celoštátnu stratégiu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v SR na roky 2021– 2027 priamo nadväzuje Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022 – 2027 a rozvíja relevantné úlohy vyplývajúce z Akčného plánu rovnosti žien a mužov na roky 2021 – 2027. Navrhované opatrenia smerujú vo všeobecnosti k zmierneniu nerovností medzi ženami a mužmi, k posilneniu ekonomickej nezávislosti a ekonomického postavenia žien, k zmierneniu príjmových rozdielov medzi ženami a mužmi, aby sa SR čo najviac priblížila k priemeru EÚ a tiež k vytváraniu celospoločenských podmienok na zlepšovanie zosúladenia rodinného a pracovného života. V roku 2021 v rámci realizácie NP **Rodová rovnosť na pracovisku** sa vypracoval analyticko-strategický plán riešenia problematiky zosúladenia súkromného, pracovného a rodinného života, ktorého základnou úlohou bolo pomenovanie systémových opatrení, možností, riešení a uvedenie konkrétnych príkladov pre zamestnávateľské subjekty v špecifikovanej oblasti.

Inštitút pre výskum práce a rodiny v roku 2023 publikoval „**Výskum starostlivosti o deti z hľadiska dopadov na rodovú rovnosť**“²³. Politiky starostlivosti o deti, ako aj o ďalšie odkázané osoby môžu viesť k riešeniu nerovností, ktoré sa vzťahujú k neplatenj práci, ako aj k rodovému mzdovému rozdielu. Predmetná štúdia predkladá výsledky čiastkových výskumov na konkrétne témy, a to kvalitatívny výskum prostredníctvom hĺbkových rozhovorov zameraných na využívanie materských a rodičovských dovoleniek, bariéry v ich využívaní a zistenie opatrení, ktoré by pomohli riešiť situáciu; kvalitatívny výskum o socializácii malých detí v predškolských zariadeniach s cieľom získať podpornú argumentáciu pre opatrenia v oblasti zosúladenia rodinného a pracovného života; kvalitatívny výskum zapájania otcov do rodičovskej výchovy a deľby neplatenj práce; nereprezentatívny online prieskum v oblastiach zabezpečenia starostlivosti o deti, využívania materských/rodičovských dovoleniek, flexibilných foriem práce a postojov k starostlivosti o deti. Publikácia v

²² Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce

²³ Výskum starostlivosti o deti z hľadiska dopadov na rodovú rovnosť, dostupné na <https://ivpr.gov.sk/vyskum-starostlivosti-o-deti-z-hladiska-dopadov-na-rodovu-rovnost-jana-fuskova-andrej-kuruc-zuzana-ocenasova-zuzana-sekerakova-burikova-2023/>

záverečnej časti ponúka k jednotlivým témam aj odporúčania pre kreovanie konkrétnych opatrení s dosahom na širokú verejnosť a prispievanie k tvorbe spravodlivejších prarodinných a prarodových opatrení.

Novelou zákona o rodičovskom príspevku²⁴ sa v roku 2023 vytvorila možnosť **poskytovania finančnej podpory rodičov starajúcich sa o nezaopatrené dieťa po dovŕšení troch rokov veku**, ktoré nebolo prijaté do spádovej MŠ. Poskytovaním rodičovského príspevku z dôvodu neprijatia dieťaťa do spádovej MŠ podľa miesta trvalého pobytu dieťaťa na základe žiadosti štát prispieva rodičom na pokrytie nákladov na financovanie zabezpečenia starostlivosti o dieťa popri výkone zárobkovej činnosti rodičov, čím sa eliminuje riziko prepadu do chudoby. Nárok na rodičovský príspevok trvá najdlhšie do začiatku školského roka, v ktorom dieťa začne plniť povinné predprimárne vzdelávanie. Nárok zaniká prijatím dieťaťa do štátnej MŠ.

V roku 2022 **novelou zákona o poskytovaní starostlivosti o dieťa²⁵** došlo k **rozšíreniu foriem starostlivosti o dieťa, na ktoré štát poskytuje finančný príspevok o tzv. detskú skupinu**, ktorá môže suplovať nedostatok kapacít v zariadeniach rannej starostlivosti (jasle). Cieľovou skupinou sú rodičia detí do troch rokov veku, ktorí vykonávajú zárobkovú činnosť, z ktorej sú povinne dôchodkovo poistení alebo študujú dennou formou štúdia na strednej alebo vysokej škole a starostlivosť o dieťa je zabezpečovaná v tzv. detskej skupine.

V. Podpora prístupu ku kvalitným službám

Včasná intervencia a služby rannej starostlivosti

V záujme cieleného **posilnenia inkluzívneho prístupu** všetkých detí s potrebou pomoci pri plnom rozvoji vývinového potenciálu, vrátane detí so zdravotným postihnutím alebo sociálnym znevýhodnením a ich rodín bola v júni 2022 vládou SR schválená **Národná stratégia rozvoja koordinovaných služieb včasnej intervencie a rannej starostlivosti 2022-2030²⁶**. Cieľom stratégie je prispieť k rozvoju koordinovaných a integrovaných služieb včasnej intervencie a služieb rannej starostlivosti, zabezpečiť dostupnosť a dlhodobú udržateľnosť služieb, spájanie detí a rodín so všetkými existujúcimi a novovznikajúcimi zdrojmi pomoci a podpory a príležitosťami, ktoré jednotlivé rezorty v rámci svojej odvetvovej pôsobnosti poskytujú na inkluzívne začlenenie dieťaťa a jeho rodiny do spoločnosti.

Na stratégiu nadväzuje aj **Akčný plán na roky 2023-2025**, ktorý bol vládou SR schválený v máji 2023. V rámci stratégie, ako aj akčného plánu, sú zadané dlhodobé ciele a strednodobé ciele, ktoré sú zamerané na zvyšovanie kvality života rodín, na medzirezortné prepojenie zdravotnej starostlivosti, vzdelávacích a sociálnych služieb, na zvyšovanie povedomia odbornej a laickej verejnosti o týchto službách, vypracovanie metodík zameraných na postupy pri poskytovaní služieb, vytvorenie efektívneho systému odosielania detí do systémov podpory a pomoci, zvýšenie dostupnosti a udržateľnosti služieb zameraných na zosúladovanie rodinného a pracovného života, služieb krízovej intervencie, vypracovanie Cesty dieťaťa v ranom veku, ako aj podporu profesijnej činnosti odborných pracovníkov v rámci týchto služieb.

²⁴Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

²⁵Zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

²⁶<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/ostatne/narodna-strategia-rozvoja-koordinovanych-sluzieb-vcasnej-intervencie-ranej-starostlivosti.pdf> , schválená UV SR č. 435/2022

V roku 2023 bola vyhlásená **grantová schéma na podporu poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0-6 rokov, najmä z prostredia marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len „MRK“) a z prostredia generačnej chudoby**²⁷. Cieľom grantovej schémy bola podpora služieb a aktivít ranej starostlivosti zapojením asistentov ranej starostlivosti, ktorí by prácou s rodinami v domácom prostredí pomáhali prekonávať existujúce bariéry, rozvíjali kognitívne a motorické zručnosti detí, pripravovali ich na vstup do formálneho predprimárneho vzdelávania a robili osvetu o jeho prínosoch medzi rodičmi. Dôraz sa kladie na zapojenie osôb priamo z komunity ovládajúcich jej jazyk a miestne podmienky, ktoré absolvujú kvalitné školenie a mentoring. Podpora služieb ranej starostlivosti zároveň posilní rovnosť žien a mužov v MRK, a to rozvojom čitateľskej gramotnosti a rodičovských zručností matiek, ktorým sa tým zvýši sebavedomie a odhodlanie uplatniť sa na trhu práce po rodičovskej dovolenke. Indikatívna výška prostriedkov mechanizmu určených na grantovú schému je 6 263 520 eur na roky 2023-2026.

Reformné kroky v oblasti podpory prístupu ku kvalitným službám

V rámci reformy integrácie a financovania dlhodobej sociálnej a zdravotnej starostlivosti sa pripravuje **reforma financovania sociálnych služieb**, ku ktorej patrí príprava **Koncepcie financovania sociálnych služieb**. Jej účelom je navrhnúť systémový a komplexný spôsob riešenia reformy financovania sociálnych služieb, ktorej predmetom je vytvorenie strategického a legislatívneho rámca pre funkčné prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti, zavedenie nového systému osobného rozpočtu, čím sa zefektívni a sprehládni systém financovania dlhodobej starostlivosti.

Koncepcia obsahuje základné východiská, princípy a vytýčenie krátkodobých a dlhodobých cieľov, ktoré sa budú realizovať prostredníctvom reformy financovania sociálnych služieb. Jej súčasťou bude zavedenie nového systému osobného rozpočtu - príspevku na pomoc pri odkázanosti a odkázaná osoba sama rozhodne o jeho použití. Tento by mal byť účinný od 1.1.2026.

Reforma posudkovej činnosti prinesie nový jednotný systém, ktorého efektivita bude založená na posudzovaní jedným subjektom. Hlavným zámerom je zjednotenie a zefektívnenie posudkového systému u nás, teda aby konkrétnu osobu neposudzovalo viacero rôznych subjektov, ale iba jeden - úrady PSVR, a to podľa jednotnej metodiky, jej súčasťou je aj dotazník inšpirovaný medzinárodným systémom WHODAS, ktorý vytvorila Svetová zdravotnícka organizácia. Osoba po podaní jednej žiadosti o posúdenie bude posúdený naraz na viaceré účely. Posudkový lekár a sociálny pracovník vypracujú posudok, ktorý komplexne zhodnotí potreby žiadateľa s ohľadom na zdravotný stav a tiež sociálnu situáciu posudzovanej osoby. Lehoty na posúdenie klientov ostanú bez zmeny. Legislatívny proces v reforme posudkovej činnosti začal v septembri 2024 a reforma by mala byť prijatá do konca roka 2024 a účinná od 1. septembra 2025.

Prijatím zákona o inšpekcii v sociálnych veciach²⁸ bola s účinnosťou od 1. novembra 2022 implementovaná **reforma dohľadu nad sociálnou starostlivosťou**. Účelom inšpekcie v sociálnych veciach je funkčný systém správneho dozoru a posilnenie efektívnosti a kvality v oblasti sociálnych vecí. Vznikla 01.11.2022 a prostredníctvom poverených štátnych zamestnancov vykonáva správny dozor nad dodržiavaním osobitných predpisov v oblasti

²⁷ <https://www.minedu.sk/vyzva-na-podporu-ranej-starostlivosti-a-intervencie-vyhodnotenie/>

²⁸ Zákon č. 345/2022 Z. z. o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov

sociálnych služieb²⁹, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately³⁰ a kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia³¹ a vyvodzuje zodpovednosť za porušovanie povinností ustanovených osobitnými zákonmi a samotným zákonom o inšpekcii v sociálnych veciach. Účelom inšpekcie v sociálnych veciach je teda sledovanie činnosti dozorovaných subjektov, jej hodnotenie vzhľadom na súlad s povinnosťami určenými dozorovaným subjektom platnými právnymi predpismi, tak aj právne relevantné reagovanie ministerstva na zistené nedostatky (napr. vyžadovať od dozorovaného subjektu prijatie opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a príčin ich vzniku, overovať prijatie a splnenie týchto opatrení, uložiť dozorovanému subjektu povinnosť prijať neodkladné opatrenie, rozhodovať o pokute za správne delikty alebo o zákaze činnosti).

Vykonávajú sa investície do **rozšírenia siete ambulantných a komunitných pobytových zariadení**, ktorých cieľom je výrazne navýšiť najmä kapacity pobytových zariadení komunitného typu. Umožní sa presun časti klientov z veľkokapacitných zariadení do menších zariadení komunitného typu. Zároveň bude časť nových kapacít určená pre nových prijímateľov. Okrem pobytových nízkokapacitných zariadení do 12 miest, pribudnú tiež sociálno-zdravotné zariadenia do 30 miest a rovnako ambulantné sociálne služby.

Proces deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti

V hodnotenom období pokračoval **proces podpory prechodu z inštitucionálnej na komunitnú úroveň** poskytovaných sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 - 2030 (ďalej „NPRSS 2021-2030“) majú za cieľ koncepčne nadviazať na NPRSS 2015-2020 a vymedziť rozvojovú trajektóriu sociálnych služieb na Slovensku do roku 2030. Jednou z priorit aj naďalej zostáva "Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a podporu s cieľom zabezpečenia dostupnosti rôznorodých sociálnych služieb komunitného charakteru v súlade s potrebami cieľových skupín sociálnych služieb". Dôraz na potrebu posunu v poskytovaní sociálnych služieb smerom ku komunitnej úrovni dopĺňa aj priorita „**Podpora prepájania sociálnych služieb a neformálnej (najmä rodinnej) starostlivosti ako súčasti systému starostlivosti o osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby**“. Ďalšími prioritami sú „**Zavedenie systému integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti**“ a "**Podpora zvyšovania kvality v sociálnych službách**" s dôrazom na podporu a modernizáciu dodržiavania kvality poskytovanej sociálnej služby, hodnotenia kvality poskytovanej sociálnej služby a stimuláciu previazanosti a účinnosti kontrolných a dohliadacích pôsobností príslušných orgánov vo veciach sociálnych služieb.

Ako reflexia na aktuálne výzvy bola vládou SR schválená nová **Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti**³². Jednotlivé ciele národnej stratégie sú rozpracované na konkrétne opatrenia v nadväzujúcom dokumente **Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2022 – 2026**. Cieľovou skupinou opatrenia sú primárne prijímatelia sociálnych služieb so zameraním na prijímateľov pobytových sociálnych služieb podmienených odkázanosťou. V decembri roku 2023 bol ukončený NP Deinštitucionalizácia

²⁹Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

³⁰Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

³¹Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

³²Národná stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti bola schválená UV SR č. 222/2021

zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov (ďalej „NP DI PTT“), ktorého realizácia prebiehala od roku 2018. Do projektu sa zapojilo spolu 93 zariadení sociálnych služieb a spolu bolo pripravených a odborne oponovaných 90 Transformačných plánov. V súčasnosti prebieha príprava NP nadväzujúceho aj na aktivity a dobrú prax NP DI PTT.

V decembri 2023 bola ukončená³³ aj implementácia NP s názvom „**Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III**“³⁴, ktorého cieľom bola podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti, osobitne zvýšenie dostupnosti odbornej pomoci a skvalitnenie vykonávania opatrení SPODaSK pre dieťa a rodinu. Prostredníctvom NP bola podporená implementácia legislatívnych zmien v oblasti SPODaSK, ktorých podstata spočívala v zmene filozofie výkonu opatrení SPODaSK v zariadeniach SPODaSK. Dovtedajšie druhy zariadení SPODaSK, ktoré boli zamerané primárne na odbornú pomoc deťom pobytového charakteru na základe rozhodnutia súdu, rozšírili svoj výkon opatrení SPODaSK aj o výkon týchto opatrení ambulantnou a terénnou formou a zároveň prispôsobili pobytové kapacity na výkon týchto opatrení pre dieťa, resp. dieťa a jeho rodinu aj na základe dohody. Počas implementácie bola poskytnutá pomoc a podpora 14 007 rodinám a boli zrealizované vzdelávacie aktivity pre psychológov centier pre deti a rodiny (ďalej len „CDR“) a Referátov poradensko- psychologických služieb úradov PSVR (vzdelávanie v programe „Dieťa a rozvod/rozchod“ a Vzdelávanie v programe „Psychodiagnostika dieťaťa“ – pre psychológov CDR), zamestnancov oddelení SPODaSK úradov PSVR (vzdelávanie v programe „Prípadová sociálna práca“), sociálnych pracovníkov/asistentov sociálnej práce CDR (vzdelávania v programoch „Sociálna diagnostika“ a „Metódy sociálnej práce a iných odborných činností zameraných na prácu s rodinou v rozvodovej/rozchodovej situácii“) a profesionálnych náhradných rodičov (vzdelávanie v oblasti špecifických (psychologických, fyziologických a sociálnych potrieb detí).

V roku 2022 bola ukončená implementácia projektu „**Zlepšenie systému monitorovania a hodnotenia systému náhradnej starostlivosti a ochrany detí v SR**“, ktorý sa začal realizovať s podporou Európskej komisie v rámci (toho času) Programu na podporu štrukturálnych reforiem v roku 2019.

Výstupom projektu je **Návrh národného rámca monitorovania a hodnotenia náhradnej starostlivosti pre deti v SR**³⁵, ktorý tvorí obsahové východisko pre nastavenie monitorovania a evaluácie deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti. Základným predpokladom implementácie záverov a odporúčaní do systému SPODaSK je však minimálne napojenie CDR na informačný systém KIDS, prostredníctvom ktorého sú spracovávané dáta z činnosti orgánov SPODaSK. V priebehu roka 2023 pracovalo MPSVR SR na utvorení podmienok pre zavedenie systému monitorovania a evaluácie deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti do praxe, v súčasnosti je realizovaná štúdia uskutočniteľnosti vo vzťahu k informačným systémom v oblasti SPODaSK, na základe výsledkov ktorej bude pripravený projekt zameraný na zavedenie informačného systému do praxe SPODaSK.

V roku 2023 bol s cieľom podporiť kontinuitu procesu deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti skvalitnením výkonu opatrení na predchádzanie umiestňovaniu detí v zariadeniach (sieť odbornej pomoci deťom, rodičom a (náhradným) rodinám na dobrovoľnej báze) a opatrení na zabezpečenie vhodného náhradného prostredia deťom a podmienok na návrat dieťaťa do rodinného prostredia (rozšírenie a skvalitnenie metód práce s dieťaťom

³³Začiatok implementácie NP: 11/2018

³⁴Viac informácií dostupných na: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020/narodny-projekt-podpora-deinstitucionalizacie-nahradnej-starostlivosti-iii-1.html?page_id=1312361

³⁵Dostupné na: [ministry-labour-social-affairs-family-slovakia-sv-v4.pdf \(gov.sk\)](https://www.ministry-labour-social-affairs-family-slovakia-sv-v4.pdf)

umiestneným v zariadení a jeho rodinou) **pripravený zámer NP s názvom „Rozvoj výkonu opatrení SPODaSK“**, ktorý bol v septembri 2023 schválený Komisiou pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 pre cieľ 4 (Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa) politiky súdržnosti EÚ.

V roku 2021 sa MPSVR SR úspešne uchádzalo o podporu Európskej komisie návrhom projektu **„Implementácia Európskej záruky pre deti/Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti“**. Cieľom projektu je vytvorenie akčného plánu prechodu z aktuálneho stavu do systému náhradnej starostlivosti zabezpečujúcemu prístup „dieťa na prvom mieste“ a právo detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti na inklúziu a vytvorenie národného rámca, štandardov a/alebo legislatívy s ohľadom na začlenenie detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti (na základe zhodnotenia súčasných postupov, identifikácie medzier v oblasti začleňovania detí so zdravotným znevýhodnením do náhradnej starostlivosti a preskúmania a rozvoja legislatívnych a politických rámcov). Odborným riešiteľom projektu je UNICEF pre Európu a Strednú Áziu, MPSVR SR na projekte spolupracuje a je prijímateľom jeho výstupov. Projekt je v súčasnosti implementovaný.

V **decembri 2022** nadobudol **účinnosť zákon o profesionálnych náhradných rodičoch**³⁶. Upravuje právne vzťahy pri vykonávaní práce profesionálnych náhradných rodičov tak, aby boli v maximálne možnej miere zohľadnené špecifiká výkonu tejto práce – špecifický nepretržitý výkon zamestnania v priamom kontakte s dieťaťom resp. v prospech dieťaťa. Zákon upravil právne vzťahy pri vykonávaní profesionálneho náhradného rodičovstva, odmeňovanie a iné náležitosti súvisiace s prácou profesionálnych náhradných rodičov, na ktoré nie je možné použiť Zákonník práce s cieľom utvoriť také podmienky na výkon tohto nesmierne dôležitého a zároveň mimoriadne náročného povolania, ktoré budú motivovať k zotrvaní v tejto práci, či oslovia ďalších záujemcov.

Sociálne služby krízovej intervencie

Od septembra 2019 do júla 2023 bol realizovaný **NP Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni**. Cieľom projektu bolo ďalšie budovanie a rozvoj odborných kapacít poskytovateľov vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie (konkrétne komunitných centier, nízkoprahových denných centier, nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu) na komunitnej úrovni za účelom zvýšenia efektívnosti ich činnosti – t. j. poskytovať kvalitnú odbornú podporu jednotlivcom a rodinám ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením vedúcu k svojpomocnému riešeniu svojich sociálnych problémov. Rovnako sa zameriava na posilňovanie profesionality a kapacity poskytovateľov sociálnych služieb a ich podporu vedúcu k rozvoju celých komunit, a to cieleným využívaním komunitných zdrojov. Ambíciou je odborným a adresným vzdelávaním zamestnancov sociálnych služieb krízovej intervencie zvýšiť efektívnosť ich činnosti, čo bude mať priamy vplyv na kvalitu poskytovanej pomoci jednotlivcom a rodinám ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením. Zapojení poskytovatelia sociálnych služieb majú okrem zabezpečených personálnych výdavkov na poskytovanie svojich služieb aj možnosti vzdelávať sa a metodickú podporu a vedenie zo strany deviatich regionálnych koordinátorov.

Bytová politika, riešenie bezdomovectva a prevencia straty bývania

V záujme podpory prístupu k adekvátnemu bývaní a vytvorenia podmienok pre dôstojný život každého bola prijatá **Národná koncepcia prevencie a ukončovania**

³⁶Zákon č. 376/2022 Z. z. o profesionálnych náhradných rodičoch (ďalej len „PNR“) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

bezdomovstva³⁷. Vznik Koncepcie možno vnímať ako výsledok dlhodobého úsilia odbornej verejnosti poukázať na potrebu aktívnejšie pristúpiť k systémovým riešeniam bezdomovstva a rovnako záujmu štátnej správy, osobitne MPSVR SR, vytvárať a zlepšovať podmienky opätovného začleňovania ľudí bez domova do bežného života. Uvedená koncepcia prevencie a ukončovania bezdomovectva obsahuje opatrenia a špecifické ciele v rôznych oblastiach, ako napríklad prevencia, bývanie, zdravie, zamestnanosť, sociálne služby a sociálne zabezpečenie, správna oblasť a dáta a štatistiky. Na Koncepciu nadväzuje Akčný plán na roky 2024 - 2026 spresňujúci všeobecne stanovené ciele tak, aby boli kvantifikovateľné a merateľné a obsahujúci konkrétne opatrenia pre dosiahnutie týchto cieľov.

V rámci zvýšenia dostupnosti bývania s podporou bola **koncom roka 2023 vyhlásená výzva** na predkladanie žiadostí pre dopytovo orientovaný projekt „**Zavádzanie housing-led prístupov so sprievodnými opatreniami na zabezpečenie dostupného bývania**“. Cieľom výzvy je zabezpečenie dostupného nájomného bývania so sprievodnými opatreniami ohrozeným skupinám obyvateľov (ako napr. ľudia bez domova, osoby s nízkym príjmom, jednočlenné rodiny s deťmi, zdravotne postihnutí, mladí pracujúci, mladí dospelí odchádzajúci z ústavnej starostlivosti a zraniteľné skupiny obyvateľov) a sprostredkovať štandardné, cenovo dostupné, udržateľné a samostatné bývanie vybranej cieľovej skupine spolu s vykonávaním sociálnych intervencií a odbornej pomoci (napr. právna, psychologická atď.), ako preventívneho opatrenia na ochranu zdravia a života ľudí, ktorí nemajú alebo stratili prístup k vlastnému bývaniu.

V oblasti bývania bolo realizovaných niekoľko opatrení s **cieľom zvýšiť dostupnosť** bývania (najmä cenovo dostupných foriem nájomného bývania). V roku 2021 bol vládou SR schválený strategický dokument **Bytová politika Slovenskej republiky do roku 2030**³⁸. Dlhodobým zámerom štátnej bytovej politiky je postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania tak, aby bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť primerané bývanie. Základnou víziou štátu do roku 2030 je dosiahnuť postupné zvýšenie dostupnosti a kvality bývania v SR zameraním sa na zvýšenie cenovej a fyzickej dostupnosti bývania s dôrazom na rozvoj všetkých foriem nájomného bývania.

V súlade so zámermi **štátnej bytovej politiky** je v SR vytvorený systém viacerých podporných ekonomických nástrojov rozvoja bývania, ktoré sú diferencované podľa sociálnej situácie záujemcov o bývanie. Najväčšia pozornosť je venovaná **rozvoju nájomného bývania** v súlade s cieľmi bytovej politiky.

Dlhodobo je zabezpečený **systém podpory obstarávania nájomných bytov** určených na sociálne bývanie prostredníctvom kombinácie dotácií podľa zákona o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní³⁹ a zvýhodneného úveru zo Štátneho fondu rozvoja bývania. Treba zdôrazniť, že rezort dopravy v oblasti bývania vytvára nástroje a legislatívne podmienky, ktoré motivujú obce k vytváraniu inkluzívnych miestnych bytových politík. Realizácia a využívanie existujúcich nástrojov je však plne v kompetencii jednotlivých samospráv.

Štátny fond rozvoja bývania⁴⁰ poskytuje štátnu podporu na rozširovanie a zvelaďovanie bytového fondu vo forme zvýhodneného úveru v súlade so zákonom o Štátnom fonde rozvoja

³⁷ Národná koncepcia prevencie a ukončovania bezdomovstva, schválená UV SR č. 158/2023

³⁸ Bytová politika do roku 2030 file:///C:/Users/batova/Downloads/BP_2030.pdf

³⁹ Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov

⁴⁰ Bližšie informácie o celkovej podpore poskytnutej do oblasti bývania sú spracované každoročne vo forme „Informácie o poskytnutej podpore do oblasti bývania prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania

bývania⁴¹. V súlade s predmetným zákonom sa poskytuje podpora vo forme zvýhodnených úverov na:

- obstaranie bytu,
- obstaranie nájomného bytu,
- obnovu bytovej budovy,
- obstaranie zariadenia sociálnych služieb,
- obnovu zariadenia sociálnych služieb,
- obstaranie technickej vybavenosti,
- kúpu pozemku,
- obstaranie ubytovacieho domu.

V decembri 2023 bolo prostredníctvom IROP vyhlásené vyzvanie na predloženie žiadosti NFP na **podporu zraniteľných domácností prostredníctvom kompenzácie ich nákladov na energie** v alokácii 11 500 000 eur (EÚ zdroj). V rámci tohto vyzvania bol úspešne zrealizovaný NP s čerpanou sumou 8 519 135 eur (EÚ zdroj), ktorý je v procese ukončovania. Výsledkom podpory bolo zabezpečiť, aby mali ohrozené skupiny – zraniteľné domácnosti prístup k základným službám (zásobovanie plynom a elektrickou energiou). Opatrenia tiež prispievajú k podmienkam vedúcim k dobrému zdraviu týchto skupín, ktoré je potrebné pre ich aktívnu účasť na trhu práce. Výsledkom podpory bola taktiež technická, materiálna, organizačná a ďalšia pomoc osobám s dočasným útočiskom ako zabezpečenie stravy, spotrebného materiálu, špecifickej materiálnej pomoci (v prípade potreby deťom alebo osobám s postihnutým) a i.

V marci 2023 bola prostredníctvom IROP vyhlásená výzva na predkladanie žiadosti o NFP na **podporu operácií zameraných na riešenie migračných výziev v dôsledku vojenskej agresie voči Ukrajine** s alokáciou 126 916 400 eur (EÚ zdroj). Oprávnenou aktivitou bolo zabezpečenie základných potrieb a podpory osôb s dočasným útočiskom na území SR. Celkovo bola poskytnutá intervencia (CARE) 48 749 osobám. Výsledkom podpory bolo zabezpečiť, aby mali ohrozené skupiny – zraniteľné domácnosti prístup k základným službám (zásobovanie plynom a elektrickou energiou). Opatrenia tiež prispievajú k podmienkam vedúcim k dobrému zdraviu týchto skupín, ktoré je potrebné pre ich aktívnu účasť na trhu práce. Výsledkom podpory bola taktiež technická, materiálna, organizačná a ďalšia pomoc osobám s dočasným útočiskom ako zabezpečenie stravy, spotrebného materiálu, špecifickej materiálnej pomoci (v prípade potreby deťom alebo osobám s postihnutým) a i.

V apríli 2023 bolo prostredníctvom IROP vyhlásené vyzvanie na predloženie žiadosti o NFP na **podporu štátnej správy pri prijímaní a okamžitej pomoci utečencom v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny** v alokácii 117 098 056 eur (EÚ zdroj). Oprávnenou aktivitou bolo zabezpečenie základných potrieb a podpory osôb s dočasným útočiskom na území SR. V rámci tohto vyzvania bol úspešne zrealizovaný národný projekt s čerpanou sumou 115 540 993 eur (EÚ zdroj). Výsledkom podpory bolo zabezpečiť, aby mali ohrozené skupiny – zraniteľné domácnosti prístup k základným službám (zásobovanie plynom a elektrickou energiou). Opatrenia tiež prispievajú k podmienkam vedúcim k dobrému zdraviu týchto skupín, ktoré je potrebné pre ich aktívnu účasť na trhu práce. Výsledkom podpory bola taktiež technická, materiálna, organizačná a ďalšia pomoc osobám s dočasným útočiskom ako zabezpečenie stravy, spotrebného materiálu, špecifickej materiálnej pomoci (v prípade potreby deťom alebo osobám s postihnutým) a i.

a Programu rozvoja bývania za jednotlivé roky a sú zverejnené na webovom sídle Ministerstva dopravy SR v časti „Bytová politika, stavebníctvo a mestský rozvoj“.

⁴¹Zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov

Podpora poskytovania domácej opatrovateľskej služby

Od roku 2013 MPSVR SR vyčlenilo prostriedky vo výške takmer 200 mil. eur na **pomoc verejným a neverejným poskytovateľom domácej opatrovateľskej služby** prostredníctvom európskych štrukturálnych a investičných fondov. V rámci tejto projektovej podpory bola podporovaná mzda pre cca 4 368 opatrovateliek, ktorými bola táto sociálna služba poskytovaná pre cca 6 tisíc prijímateľov (klientov) opatrovateľskej služby. V roku 2023 bol pripravený nový **NP Podpora opatrovateľskej služby** v rámci Programu Slovensko, ktorý prináša pre poskytovateľov opatrovateľskej služby, opatrovatelky a opatrovateľov zmenu, a to v podobe vyplácania príspevku za hodinu poskytnutej opatrovateľskej služby. To znamená nie priamo na mzdy opatrovateľov/liek, ako to bolo doposiaľ (pričom doteraz to bol jednotkový náklad na mzdu opatrovatelky vo výške 750 eur). Finančné prostriedky získané formou príspevku na poskytnutú opatrovateľskú službu je možné použiť na všetky výdavky súvisiace s poskytovaním opatrovateľskej služby. **Ide v podstate o prvý krok k pripravovanej Reforme financovania sociálnych služieb.** NP Podpora opatrovateľskej služby má za cieľ zároveň pilotne overiť nový spôsob poskytovania novej štátnej dávky - príspevku na pomoc pri odkázanosti a predovšetkým zabezpečiť kontinuitu poskytovania opatrovateľskej služby. Tento príspevok na pomoc pri odkázanosti pre osoby, ktoré sú odkázané na pomoc druhých, bude súčasťou pripravovanej Reformy financovania sociálnych služieb, ktorá vstúpi do platnosti od 1. januára 2026. Cieľom je, aby odkázaná osoba, t. j. prijímateľ sociálnej služby sám rozhodol, akú sociálnu službu potrebuje a aby využil na ňu svoj príspevok na pomoc v odkázanosti. Ide o systémové riešenie a takáto zmena financovania podporí vznik a rozvoj služieb v komunite a prispeje k riešeniu problému nedostatku personálu v sektore sociálnych služieb, najmä terénnych opatrovateliek/opatrovateľov.

Na základe úspešného experimentálneho overenia **študijného odboru Starostlivosť v sociálnych službách a terénna prax** bol tento zaradený do vyhlášky o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania⁴². Ide o 3-ročný študijný odbor, ktorý poskytuje vyššie odborné vzdelanie. Vzdelávací program daného odboru umožňuje nadobudnutie spôsobilosti, ktoré sú zamerané na plánovanie, prípravu, organizáciu, realizáciu, koordinovanie a hodnotenie opatrovateľskej činnosti. Absolventi sú schopní samostatne poskytovať opatrovateľskú službu pre všetky skupiny osôb, ktoré majú právny nárok na poskytovanie sociálnej služby (seniori, deti, osoby so zdravotným postihnutím), **vykonávať odborné činnosti** v zariadeniach sociálnych služieb, **v prirodzenom (domácom) prostredí klienta**, vo verejnej správe, v organizáciách tretieho sektoru.

Pomoc osobám s ťažkým zdravotným postihnutím

V záujme **podpory neformálnych opatrovateľov fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím** došlo v hodnotenom období k zavedeniu pravidelného **zvýšenia sadzby na jednu hodinu osobnej asistencie a zvýšenia základných výšok peňažného príspevku na opatrovanie k 1. júlu**, ktoré sa poskytujú v zmysle zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia⁴³. Opatrenie malo pozitívny vplyv na príjmy domácností osôb, ktoré opatrujú fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „ĽZP“), ako aj pozitívny vplyv na príjmy domácností osôb vykonávajúcich osobnú asistenciu fyzickým osobám s ĽZP.

⁴² Vyhláška č. 287/2022 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania v znení vyhlášky č. 343/2023 Z. z.

⁴³ Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

S cieľom **zmierniť následky stúpajúcej inflácie** u najviac ohrozených vybraných skupín **fyzických osôb s ŤZP** bola v roku 2022 Nariadením vlády SR č. 103/2020 Z. z. a Nariadením vlády SR č. 102/2020 Z. z. poskytnutá **inflačná pomoc**⁴⁴. Napr. zvýšila sa výška peňažného príspevku na opatrovanie o 100 € za máj 2022 (bez ohľadu na výšku príjmu opatrovanej osoby, poberanie dôchodkovej dávky, vykonávanie zárobkovej činnosti...); poskytla sa dotácia na podporu humanitárnej pomoci jednorazovo vo výške 100 € pre osobných asistentov, ak osoba vykonávala osobnú asistenciu v rozsahu najmenej 12 hodín v priebehu I. štvrťroka a dotácia na podporu humanitárnej pomoci jednorazovo vo výške 100 € pre osoby, ktorým nie je poskytovaný peňažný príspevok na opatrovanie (išlo o osobu, ktorá opatruje FO s ŤZP odkázanú na opatrovanie podľa komplexného posudku alebo opatruje blízku osobu, ktorá je staršia ako 80 rokov a nie je umiestnená v ZSS alebo v zdravotníckom zariadení); poskytnutie dotácie na podporu humanitárnej pomoci jednorazovo vo výške 100 € pre fyzickú osobu, ktorá sa riadne stará o dieťa s dlhodobou nepriaznivým stavom po dovŕšení 6 rokov veku (išlo o fyzickú osobu, za ktorú bol štát platiteľom poisťného na starobné poistenie, invalidné poistenie a poisťného do rezervného fondu solidarity za máj 2022), zvýšenie sumy PP na kompenzáciu (PP na prepravu a PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov) za november 2022 o 100 €, ak príjem fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím nie je vyšší ako suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu,

Bola prijatá novela **zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia**, ktorou s účinnosťou od 1. januára 2023 došlo k prehodnoteniu systému poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ŤZP. Úpravou zákona došlo k zefektívneniu nástrojov integrácie fyzických osôb s ŤZP za účelom dosiahnutia adresnosti peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ŤZP. V prospech fyzických osôb s ŤZP sa napríklad odstránila veková hranica (6 rokov veku a 65 rokov veku) v podmienkach poskytnutia peňažného príspevku na osobnú asistenciu a peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, zvýšila sa výška peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla (aj s automatickou prevodovkou), výška peňažného príspevku na úpravu osobného motorového vozidla, výška hodnoty majetku fyzickej osoby s ŤZP na účely poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu, výška úhrnu poskytnutých peňažných príspevkov na úpravu bytu a peňažných príspevkov na úpravu rodinného domu poskytnutých fyzickej osobe s ŤZP.

V hodnotenom období bola poskytnutá **cielená podpora pri riešení potrieb súvisiacich so závažným zdravotným postihnutím osôb, ktoré odišli z Ukrajiny** v súvislosti s ozbrojeným konfliktom a ktorí sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky a potrebujú pomoc pri riešení potrieb súvisiacich s ich závažným zdravotným postihnutím.

Inkluzívny prístup v oblasti vzdelávania

⁴⁴ Nariadenie vlády SR č. 102/2020 Z. z. o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19; Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 103/2020 Z. z. o niektorých opatreniach v oblasti dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19; Nariadenie vlády č. 131/2022 Z. z. o niektorých opatreniach v oblasti dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny

V roku 2021 bola schválená **Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní**⁴⁵. Stratégia predstavuje rámcový strategický dokument, ktorý prostredníctvom prioritných oblastí vymedzuje smerovanie verejných politík k dosiahnutiu zmeny v oblasti vzdelávania detí, žiakov a študentov k inkluzívnemu vzdelávaniu. Načrtáva základnú filozofiu inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní, ktorej cieľom je proinkluzívny vzdelávací systém, poskytujúci vzdelávanie všetkým deťom, žiakom, študentom bez rozdielu, rešpektujúc jedinečnosť a rozmanitosť každého jednotlivca a umožňujúci naplniť mu svoj potenciál na najvyššiu možnú mieru. Dlhodobým zámerom je vytvoriť prostredie naklonené inkluzívnemu vzdelávaniu, motivujúce školy stať sa inkluzívnymi a zároveň motivujúce rodičov, aby vnímali inkluzívne školy ako primárnu možnosť pre vzdelávanie svojich detí.

Nosnú časť Stratégie predstavuje šesť prioritných oblastí pre dlhodobý rozvoj inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní v SR, rozpracovaných do jednotlivých strategických cieľov, z ktorých vychádza **Prvý akčný plán na obdobie 2022 – 2024**. V rámci prioritných oblastí stratégia rieši oblasť inkluzívneho vzdelávania a podporných opatrení, poradenský systém v školstve, oblasť desegregácie vo výchove a vzdelávaní. Predmetom stratégie je aj oblasť debarierizácie školského prostredia, destigmatizácia a tiež príprava a vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

V hodnotenom období bola naďalej dostupnou pomocou najmä rodinám s nízkym príjmom, ktorých deti si plnia povinnú školskú dochádzku aj možnosť poskytnutia **dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa**, ktorá je určená na zakúpenie školských potrieb pre deti a poskytovania **dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa**⁴⁶ na zníženie nákladov rodičov spojených so stravovaním dieťaťa počas vyučovania. Od 1. mája 2023 boli prijaté zmeny pri poskytovaní pomoci rodinám s deťmi formou dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa, a to

- zvýšila sa suma poskytovanej dotácie a
- jej poskytovanie sa rozšírilo na všetky deti v základnej škole a v poslednom ročníku MŠ.

S účinnosťou od 1. septembra 2023 sa rozšírila cieľová skupina pre poskytovanie predmetnej dotácie aj na všetky deti navštevujúce 1. až 4. ročník 8 ročného gymnázia a deti v prvom ročníku 5. ročných SŠ, ktoré nastúpili po 8. ročníku ZŠ .

Poskytovanie prevencie a poradenstva

Štát poskytuje domácnostiam, ktoré sa ocitli v núdzi pomoc nielen finančnú, ale aj pomoc poskytovanú prostredníctvom viacerých **bezplatných odborných služieb - bezplatné rodinné a dlhové poradne**, ktoré boli vytvorené s cieľom pomôcť tým, ktorí sa nachádzajú v ťažkej finančnej situácii s cieľom byť dostupné pre každého. Z dôvodu zvýšenia ich efektivity sa pripravuje zlúčenie bezplatných rodinných a dlhových poradní a ich realizácia v rámci jedného NP Sieť odborného poradenstva.

S cieľom poskytovať bezplatné odborné poradenstvo pri rodinných, vzťahových alebo výchovných problémoch sa v rokoch 2021 – 2023 realizoval pilotný **NP Rodinné poradne – poradensko-psychologické služby pre jednotlivcov, páry a rodiny**⁴⁷. Rodinné poradne pomáhajú zmierniť napätie a zlepšujú komunikáciu vo vzťahoch. Tento projekt voľne nadväzoval na tradíciu manželských a predmanželských poradní, ktoré na Slovensku fungovali

⁴⁵UV SR č. 732/2021 - Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní [23120.ac7062.pdf \(minedu.sk\)](#)

⁴⁶Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny v znení neskorších predpisov

⁴⁷ Bližšie informácie www.rodinnaporadna.sk

od roku 1971 do roku 2005. NP sa realizoval vďaka podpore z ESF v rámci Operačného programu Ľudské zdroje (ďalej len „OP LZ“). Realizáciu projektu zabezpečoval Inštitút pre výskum práce a rodiny v spolupráci s partnerom, Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny. Rodinné poradne fungujú v 5 mestách Slovenska a spoločne poskytli už vyše 3000 konzultácií. Poradensko-psychologické služby pomohli celkom 977 individuálnym klientom. Medzi najčastejšie problémy, s ktorými sa na odborníkov obracajú, patria popri manželských a partnerských problémoch, tiež osobnostné a rodinné vzťahové problémy. V súčasnosti je v priamej nadväznosti na uvedený NP realizovaný **NP Rodinné poradne II- poradensko-psychologické služby pre jednotlivcov, páry a rodiny**⁴⁸. Cieľom je dotvorenia celoslovenskej siete rodinných poradní (rozšírenie o ďalších 41 poradní), poskytovania odborného poradenstva v rodinných poradniach a výkonu odborných činností.

V oblasti pomoci pri riadení dlhov sa od roku 2020 začal realizovať **NP Bezplatné dlhové poradenstvo**⁴⁹. NP pokračuje aj po roku 2023. Pomoc dlžníkom sa poskytuje bezplatne na vysokej odbornej úrovni s ľudským rešpektom ku klientovi tak, aby bola poskytnutá nová šanca človeku bez ohľadu na jeho súčasné ťažkosti. Človek, ktorý sa ocitol v ťažkej finančnej kríze dostane nielen ekonomicko-finančné, ale aj právne a psychologické poradenstvo. Cieľom bezplatných dlhových poradní nie je len pomôcť jednotlivcovi zbaviť sa dlhov, ale zmeniť jeho celkové postoje, správanie, úroveň jeho individuálnej finančnej gramotnosti a rozpočtovej zodpovednosti tak, aby opakovaniu nadmerného zadlženia aktívne predchádzal, čím projekt plní aj úlohu prevencie vzniku nadmerného zadlženia obyvateľstva. Momentálne sú dostupné v 46 mestách Slovenska. Rodinné poradne spolupracujú s bezplatnými dlhovými poradňami.

Inkluzívny prístup v oblasti migračnej a azylovej politiky

U skupiny žiadateľov o udelenie azylu, žiadateľov o poskytnutie dočasného útočiska, odídencom ubytovaných v azylových zariadeniach sa postupuje podľa národných a európskych štandardov.

Do 31. októbra 2023 prebiehala realizácia **projektov** financovaných z programu Fondu pre azyl, migráciu a integráciu s názvom „**Efektívne služby žiadateľom o azyl v SR III a „Rifugio**“. Projekt „Efektívne služby žiadateľom o azyl v SR III“ bol realizovaný v azylových zariadeniach poskytujúci starostlivosť pre žiadateľov o udelenie azylu, žiadateľov o dočasné útočisko a odídencom. Projektom „Rifugio“ bola zabezpečovaná integrácia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou (udeleným azylom alebo poskytnutou doplnkovou ochranou) do spoločnosti prostredníctvom mimovládnej organizácie. Integrácia je nevyhnutná pri boji proti chudobe a pomáha sociálnemu začleneniu cudzincov, ktorí sú ohrozenou skupinou.

Osoby s udelenou medzinárodnou ochranou so zdravotným znevýhodnením, alebo v dôchodkovom veku sú po uplynutí prvých 6 mesiacov podporovaní prostredníctvom projektu financovaného najmä z programu Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (ďalej len „AMIF“). V prípade výpadku financovania projektov z AMIF je skupina cudzincov so zdravotným znevýhodnením alebo v dôchodkovom veku ohrozená chudobou, sociálnym vylúčením a bezdomovectvom, keďže nespĺňajú nevyhnutné podmienky na priznanie starobného alebo invalidného dôchodku a sú odkázaní len na pomoc v hmotnej núdzi.

⁴⁸ [opis_NP_ROPO_II.pdf](#)

⁴⁹ Bližšie informácie www.pomahamedlznikom.sk

Od 1. apríla 2024 do 30. decembra 2026 začala realizácia dvoch **nových projektov financovaných najmä zo zdrojov AMIF**. Jeden projekt **pre žiadateľov o udelenie azylu, cudzincov žiadajúcich o poskytnutie dočasného útočiska a cudzincov s poskytnutým dočasným útočiskom** evidovaných v azylových zariadeniach: Záchytnom tábore Humenné, Pobytovom tábore Opatovská Nová Ves a Pobytovom tábore Rohovce. Druhý projekt poskytuje v **integrácii komplexné služby pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou**.

V súvislosti s odídencami je podľa zákona o azyle⁵⁰ poskytovaný **príspevok na ubytovanie odídenca do konca júna 2024**. Týmto spôsobom reagovalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky na situáciu hromadného prílevu cudzincov na územie Slovenskej republiky v súvislosti s ozbrojeným konfliktom na Ukrajine, vďaka ktorému bolo možné poskytnúť čo najrýchlejšie ubytovanie veľkému počtu cudzincov so štatútom dočasného útočiska.

V súčasnosti sa poskytuje tento príspevok bez ohľadu na vek ubytovanej osoby:

- v prípade ubytovania odídenca v byte alebo rodinnom dome vo výške 5,00 Eur za jednu noc ubytovania,
- v prípade ubytovania v ubytovacích zariadeniach určených na podnikanie (hotely, penzióny a iné) vo výške nákladov vykázaných za ubytovanie v tomto zariadení, max. vo výške 6,00 Eur za jednu noc ubytovania,
- v ubytovacích zariadeniach, ktoré nie sú určené na podnikanie vo výške 6,00 Eur za jednu noc ubytovania odídenca.

Energetická chudoba

V hodnotenom období sa realizovali opatrenia na **zmiernenie energetickej krízy a zníženie cien** pre jednotlivé podniky, či konečných odberateľov, domácnosti. Gestorom riešenia energetickej chudoby je Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „ÚRSO“). Jednou z priorít energetickej politiky bolo za uplynulé obdobie zabezpečiť adekvátnu a adresnú pomoc pre domácnosti, priemysel, podnikateľský sektor a vybrané subjekty verejnej správy. V rámci klimatickej zmeny je stále potrebné vytvárať podmienky pre opatrenia, ktoré citlivo zohľadňujú bezpečnosť dodávok energií a ich cenovú dostupnosť.

V roku 2023 bola ÚRSO m zriadená nadrezortná pracovná skupina⁵¹, ktorej úlohou bolo vypracovanie konkrétneho návrhu **definície energetickej chudoby** a rozpracovanie implementačných aspektov **Koncepcie na ochranu odberateľov spĺňajúcich podmienky energetickej chudoby**. V záveroch nadrezortnej pracovnej skupiny k implementačným aspektom predmetnej koncepcie sa konštatuje, že kľúčový faktor energetickej chudoby sa na Slovensku javí výška príjmov. Toto tvrdenie podporujú kvantitatívne dáta a štatistiky, o ktoré sa tento dokument opiera, ale sú i výstupom konsenzu nadrezortnej pracovnej skupiny. Z tohto dôvodu pri riešení energetickej chudoby ako celospoločenského fenoménu sa za kľúčové politiky považujú najmä: politiky zamerané na zvyšovanie energetickej hospodárnosti bytových budov, sociálna politika, politika práce a finančná politika. Závery koncepcie boli v septembri 2023 predložené vláde SR.

Definíciu energetickej chudoby, ako aj požiadavku na návrh niektorých špecifických opatrení v oblasti energetickej chudoby obsahuje Smernica č. 2023/1791 o energetickej efektívnosti, ktorú je potrebné transponovať do slovenskej legislatívy do 11. októbra 2025.

⁵⁰ Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁵¹ Ide o odporúčanie vlády SR (uznesenie vlády SR č. 40/2023 zo dňa 25.01.2023)

V nadväznosti na závery nadrezortnej pracovnej skupiny a na pripravovanú aktualizáciu Národného energetického a klimatického plánu sa bude ďalej pokračovať v riešení problematiky energetickej chudoby.

Inovačné projekty

V súčasnosti na Slovensku prebieha **pilotný projekt “Basic Income Guarantee for Marginalized Households (BIG Pilot)**. Jeho cieľom je poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi prostredníctvom elektronickej platobnej karty (najmä testovanie optimalizácie frekvencie vyplácania) v kombinácii s ďalšími podpornými opatreniami na zlepšenie predpokladov sociálno-ekonomického napredovania príjemcov pomoci v hmotnej núdzi, vrátane práce kouča v oblasti sebarozvoja a školení v oblasti finančnej gramotnosti. Realizácia uvedeného projektu je iniciovaná Európskym parlamentom, je financovaný Európskou komisiou a bude prebiehať približne 18 mesiacov.

Prínos v súčasnosti realizovaného projektu vnímame najmä v jeho komplexnosti. Nezameriava sa len na následky (zlé hospodárenie, úžera), ale aj na príčiny. Chudoba je viacozmerný jav. Vychádzajúc z tohto predpokladu, metodika, ktorá sa používa na hodnotenie rodín zohľadňuje nielen príjmy domácnosti, ale všetky aspekty jej života. Prístup Poverty Stoplight umožňuje posúdiť úroveň chudoby domácnosti (rodiny) a realizovať personalizované stratégie na prekonanie jej špecifických deprivácií. Okrem toho budú rodiny prostredníctvom individualizovaného koučingu informované o verejných službách, ktoré majú v komunite k dispozícii, s tým, že budú povzbudzované, aby tieto služby aj aktívne vyhľadávali a využívali. Výsledky pilotného projektu poskytnú ministerstvu informácie k možnostiam zefektívnenia procesu poskytovania pomoci v hmotnej núdzi a v prípade potreby ministerstvo pristúpi aj k úprave legislatívy.

Za účelom zabezpečenia dostupnosti pomoci osobám cieľovej skupiny (osoby ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením - domácnosti v hmotnej núdzi, osoby so zdravotným postihnutím, domácnosti vystavené riziku príjmovej chudoby, osoby v nepriaznivej sociálnej situácii) prostredníctvom vytvárania a rozvoja sietí pomoci na lokálnej a regionálnej úrovni, metodického vedenia výkonu terénnej práce v oblasti sieťovania na úradoch PSVR, rozvoja profesionality zamestnancov úradov PSVR vykonávajúcich prácu v prirodzenom prostredí osôb cieľovej skupiny a posilnenia multidisciplinárnej spolupráce bol Komisiou pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027 (pre cieľ 4, politiky súdržnosti EÚ) v roku 2023 schválený **zámer NP Inovácia v poskytovaní pomoci osobám ohrozeným chudobou alebo sociálnym vylúčením**. NP sa realizuje prostredníctvom dvoch hlavných aktivít „Podpora sieťovania zdrojov pomoci pre cieľovú skupinu na lokálnej a regionálnej úrovni“ a „Podpora skvalitnenia odborných kapacít vykonávaných zamestnancami úradov PSVR“. Predpokladaná doba realizácie NP je od 01/2024 – 1/2027.

VI. Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunit

V roku 2023 bola vládou SR schválená **Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030** (ďalej iba „Stratégia 2030“)⁵². Tento rámcový strategický dokument je záväzkom vlády SR, ktorý na úrovni priorít definuje smerovanie verejných politík za účelom dosiahnutia viditeľnej zmeny v oblasti rovnosti a začleňovania Rómov.

⁵²<https://www.romovia.vlada.gov.sk/strategie/strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciu-romov-do-roku-2030/> UV č.181/2021

Pravidelné európske aj vnútroštátne hodnotenia naďalej konštatujú, že štyri prioritné oblasti – zamestnanosť, vzdelávanie, zdravie a bývanie, sú pre naplnenie cieľov naďalej kľúčové. Osobitný dôraz sa kladie na nediskrimináciu a zintenzívnenie intervencií v boji s protirómskym rasizmom.

Stratégia 2030 vznikla na základe požiadavky na koncepčný materiál, ktorý zohľadňuje vývoj situácie a skúsenosti z predošlých ôsmich rokov od schválenia Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 a príslušných akčných plánov. Vznikla tiež z podnetu spoločného snaženia členských štátov EÚ. Stratégia 2030 je vzhľadom na svoj prierezový charakter strešným dokumentom pri tvorbe a implementácii plánovaných strategických dokumentov zodpovedných rezortov v príslušných oblastiach, taktiež poskytuje previazanosť s existujúcimi materiálmi.

Svojím obsahom prispieva k naplneniu zámerov vlády SR vo vzťahu k zlepšeniu postavenia a situácie Rómov uvedených v Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024, a taktiež reflektuje ciele Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030. Celoštátna stratégia predstavuje súbor východísk a cieľov, ktoré smerujú k zastaveniu segregácie rómskych komunít, výraznému pozitívnemu obratu v sociálnom začleňovaní Rómov, nediskriminácii, k zmene postojov a zlepšeniu spolužitia.

Vláda SR v roku 2022 schválila **Akčné plány k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022 - 2024**⁵³ pre oblasti: vzdelávania, bývania, zamestnanosti, zdravia, boja s protirómskym rasizmom a podpory participácie.

Uvedená stratégia transponuje a implementuje odporúčanie Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov, ktorého gestorom aproximácie je Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“). Stratégia predstavuje aj štrukturálne opatrenia vzdelávania rómskych detí a reaguje na hodnotenie Komisie, podľa ktorého príliš veľa Rómov čelí extrémnej chudobe, nezamestnanosti, neštandardnému vzdelávaniu v segregovaných školách a triedach, nedostatočnému bývaniu a zlému zdraviu.

Monitorovaciu správu o plnení stratégie a jej akčných plánov za rok 2022 a 2023 zverejňuje ÚSVRK na webovom sídle²⁴.

Z hľadiska poznania pevných dát systému európskej štatistiky EU – SILC, ÚSVRK publikuje dokument **„Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC_MRK 2020** vo forme analytickej správy.

Z hľadiska cieľov Európy 2020 boli počas hodnoteného obdobia realizované NP, ktoré sa uskutočňovali v rámci „**Take-away**“ balíka⁵⁴. Išlo o

- NP PRIM (I. a II.)
- NP Komunitné centrá v mestách a obciach s prítomnosťou MRK (I. a II.)
- NP Komunitné služby v mestách a obciach s prítomnosťou MRK I. a II. fáza,
- NP Podpora vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou MRK I. a II,
- NP Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou MRK
- NP Zdravé komunity

⁵³UV SR č. 256/2022

⁵⁴Bližšie informácie na www.romovia.vlada.gov.sk/narodne-projekty

Uvedené projekty boli kombinované s dopytovo orientovanými projektami z OP LZ, prioritná os (ďalej len „PO“) 6 investície do sídelnej infraštruktúry obyvateľov MRK.

Na prekonanie chudoby v osídleniach MRK boli od posledného periodického hodnotenia vynakladané zdroje z OP LZ, PO 5 – Integrácia marginalizovaných rómskych komunít a PO 6 - technická vybavenosť v osídleniach s prítomnosťou MRK. V rámci vynakladania zdrojov z rozpočtu SR a EÚ dosiahla celková alokácia na PO 5 190 535 161 eur, celková suma kontrahovania 189 432 054 eur (99,42 %). Celkový počet vybraných operácií (projektov) v PO5 k 31. 12. 2021 dosiahol 446, z toho riadne ukončených bolo 215 projektov a v realizácii 231 projektov. Na NP v pôsobnosti ÚSVRK a dva projekty v pôsobnosti rezortu zdravotníctva (zdravé komunity) bolo alokovaných celkovo 195 426 177 eur. Na dopytovo orientované projekty - dve výzvy na miestne občianske poriadkové hliadky (ďalej len „MOPS“) a Catching up Regions bolo alokovaných celkovo 62 934 117 eur. Vo výzve MOPS I bolo podporených celkovo 146 projektov, vo výzve na mentoring a tútoring 27 projektov, MPS II 211 projektov, a Catching up Regions celkovo 8 projektov. Špecifické ciele vstupu nezamestnaných do projektov v rámci jednotlivých cieľov po jednotlivých skupinách bolo predmetom periodických monitorovacích správ. V rámci NP, ktoré priamo realizoval ÚSVRK došlo pri ukazovateli k 128 % plneniu s počtom zamestnaných osôb 1466, počet osôb z MRK zamestnaných vo výchovno-vzdelávacom procese a v oblasti poskytovania sociálnych služieb k plneniu na 162,7 %. V NP v pôsobnosti ÚSVRK došlo k podporeniu 88 komunitných centier, v 19 – tich obciach došlo k vysporiadaniu pozemkov, bolo podporených 1011 osôb z MRK so základným alebo nižším sekundárnym vzdelaním.

Napriek tomu, že SR má jednu z najpočetnejších rómskych populácií v Európe (a to aj z hľadiska absolútnej početnosti, ako aj podielu na celkovom obyvateľstve), neexistuje o nej dostatok informácií týkajúcich sa ich ekonomickej integrácie. Výskumy zamerané na skúsenosti ľudí z prostredia MRK na trhu práce sú obmedzené nízkou kvalitou etnických identifikátorov vo verejne dostupných dátach. Zamestnanosť osôb z prostredia MRK výrazne a dlhodobo zaostáva za zamestnanosťou majoritnej populácie a výraznejšie sa tiež prejavujú aj rozdiely v zamestnanosti žien a mužov. Podľa štúdie Stredoeurópskeho inštitútu pre výskum práce (CELSI) väčšina z takmer polmilionovej rómskej menšiny na Slovensku žije v chudobe a čelí sociálnemu vylúčeniu. Takmer polovica (48 %) Rómov starších ako 16 rokov je podľa výberových zisťovaní nezamestnaných a iba jeden z piatich udáva ako svoju hlavnú ekonomickú aktivitu zamestnanie alebo živnosť. U osôb z MRK vo veku 20 – 64 rokov je situácia ešte alarmujúcejšia a môžeme hovoriť iba o 20 % zamestnanosti.

Rómska populácia trpí vysokým rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia, miera rizika chudoby Rómov na Slovensku dosiahla 87 % v porovnaní s 13 % v bežnej populácii. Chudoba v kombinácii s demografickými trendmi (viacpočetné rodiny s vyšším počtom závislých členov domácnosti), chudoba súvisiaca s nízkou kvalifikovanými alebo nízkou platenými pracovnými miestami, vysoké percento nezamestnanosti ešte prehľbuje.

SR doteraz prerozdělila významné finančné prostriedky na finančnú podporu NEET a taktiež poskytuje priamu finančnú podporu DN UoZ prostredníctvom príspevkov, ktoré predkladá legislatíva o AOTP v rámci celonárodných projektov.

Globálny cieľ a čiastkové ciele **Stratégie 2030** v oblasti zamestnanosti reflektujú na najvýraznejšie prekážky zamestnanosti osôb z MRK identifikované aj v záverečnej správe projektu „Hodnota za peniaze“, ktorý realizoval rezort financií. Globálnym cieľom je zlepšiť zamestnateľnosť a zvýšiť zamestnanosť Rómov, špecificky MRK, vytváraním možností vedúcich k ich uplatneniu sa na trhu práce.

Novelou zákona o službách zamestnanosti⁵⁵ sa zaradil do zoznamu osobných údajov v evidencii uchádzačov o zamestnanie materinský jazyk, čo dopomohlo v rámci osobných údajov o UoZ k rozšíreniu spektra sledovaných údajov o zamestnanosti MRK.

V roku 2023 sa pokračovalo v realizácii výzvy na predkladanie dopytovo orientovaných projektov s názvom "**Krok za krokom**", ktorej cieľom bolo podporiť neziskový sektor, miestne a regionálne samosprávy, nadácie a akčné skupiny pri vyhľadávaní neaktívnych nízko kvalifikovaných osôb, ktorým bolo následne poskytnuté individualizované poradenstvo a sprevádzanie za účelom uplatnenia sa na trhu práce. Realizácia predmetnej výzvy bola ukončená dňa 31. 12. 2023. Zároveň bolo v roku 2023 pripravené pokračovanie uvedenej výzvy s názvom "Krok za krokom II.", ktoré bolo vyhlásené dňa 02.02.2024. Cieľom výzvy je priblížiť neaktívne osoby k trhu práce intervenčnými aktivitami priamo v teréne. Program Krok za krokom je atraktívny aj pre poskytovateľov služieb a stretol sa s veľkým záujmom. Vzhľadom na nastavenie programu je tiež možné predpokladať, že veľkú skupinu zapojených účastníkov tvoria najmä ľudia z MRK.

Z hľadiska právnych predpisov boli prijaté viaceré opatrenia. V rámci novely **zákona dotáciách v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky⁵⁶** sa zachovali všetky dotačné tituly dotácií na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity, ale súčasne bol doplnený aj nový dotačný titul na podporu obstarania obecných bytov na komunitnom participatívnom systéme, pretože tento systém je efektívny, zodpovedá zásluhovosti a udržateľnosti a šetrí náklady na verejné zdroje. V rámci zákona o výstavbe⁵⁷ boli upravené podmienky svojpomocnej výstavby tak, aby svojpomocná výstavba bola vykonateľná aj v systéme dotácií.

V **zákone o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov⁵⁸** bola zavedená povinnosť pre územné plány obcí a miest, ochrany zdravých životných podmienok vrátane dostatočných územne priestorových podmienok pre bývanie s ohľadom na znevýhodnené osoby, alebo zraniteľné osoby, ktorými sú aj osoby žijúce v priestorovo separovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačnej chudoby. V tomto prípade išlo o špecifickú úpravu zabezpečujúcu nediskriminačné uplatnenie práva usadiť sa.

Súčasne v **zákone o výstavbe²⁶** bol zavedený **inštitút osvedčenia stavieb** pre stavby Rómov, postavených od 1. januára 1990 do 31. marca 2024 bez stavebného povolenia, alebo ohlásenia, nachádzajúcich sa v priestorovo separovanej lokalite, ktorá vytvára koncentrovanú a generačne reprodukovanosť chudobu, len na základe preukázania vlastníckeho alebo iného práva k pozemkom, preukázania používania stavby na bývanie, a preukázania na základe ohliadky stavebným úradom vykonanej stavebným úradom, že stavba neohrozuje život a stavba sa nenachádza pod elektrickým vedením alebo v jeho ochrannom pásme, alebo v ochrannom pásme, alebo bezpečnostnom pásme plynárenského zariadenia, alebo že prevádzkovateľ dopravnej infraštruktúry alebo technickej infraštruktúry, v ktorej ochrannom pásme alebo bezpečnostnom pásme sa stavba nachádza, s jej umiestnením v ochrannom pásme alebo bezpečnostnom pásme súhlasí, najmä ak stavba vznikla pred vznikom dopravnej infraštruktúry alebo technickej infraštruktúry. Zároveň uvedený zákon stanovil právnu fikciu dovolenosti stavieb, tak ako pre Rómov, tak aj pre všetkých občanov SR v nasledujúcom rozsahu: Stavby postavené pred 1. októbrom 1976 sa považujú za stavby postavené v súlade s platnými predpismi. Stavby postavené od 1. októbra 1976 do 31. decembra 1989 sa považujú

⁵⁵Zákon č. 5/2003 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov

⁵⁶Zákon č. 524/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

⁵⁷Zákon č. 201/2022 Z. z. o výstavbe v znení neskorších predpisov

⁵⁸Zákon č. 200/2021 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov

za stavby postavené v súlade so zákonom o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)⁵⁹, ak sa nepretržite využívajú na svoj účel a vlastníkom stavby je vlastníkom pozemku, na ktorom je takáto stavba postavená, alebo má iné právo k pozemku, alebo je v konaní o usporiadanie vzťahu k pozemku.

Keďže došlo k odloženiu účinnosti zákona o výstavbe o jeden rok, tieto úpravy boli do nadobudnutia jeho účinnosti v roku 2024 v rovnakom rozsahu prevzaté do stavebného zákona⁶⁰.

V rámci **NP podpora a vysporiadanie pozemkov došlo k opakovanej novelizácii zákona o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách**⁶¹, umožňujúcich rýchly a dostupnejší proces pozemkových úprav pozemkov nachádzajúcich sa pod obydliami osídlení MRK. Rovnako v tejto súvislosti bolo potrebné upraviť aj vyhlášku Ministerstva spravodlivosti SR o stanovení všeobecnej hodnoty majetku⁶².

S účinnosťou od marca 2017 došlo k novelizácii zákona o konkurze a reštrukturalizácii⁶³, **upravili sa ochranné inštitúty a procesy pri osobnom bankrote a oddžnení**, vrátane zavedenia inštitútu nepostihnuteľnej hodnoty obydlia.

Rovnako **došlo k významným zmenám zákonov na úseku vzdelávania**, napríklad zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)⁶⁴ bol opakovane novelizovaný a prešiel zmenami od integrálnej až po inkluzívnu výchovu, zákazu segregácie a zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania.

V zmysle školského zákona³³ **nižšie stredné vzdelanie** (ďalej len „NSV“) môže získať žiak úspešným absolvovaním komisionálnej skúšky na získanie NSV v rámci vzdelávacieho programu NSV odborného. Uvedené umožňuje žiakom stredných škôl, ktorí neboli úspešní v štúdiu na základnej škole (týka sa aj žiakov z MRK a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia) získať vyššie vzdelanie (na úrovni stredného odborného vzdelania), odborné kompetencie, ktoré mu umožnia získať zamestnanie na trhu práce v lepších pracovných podmienkach, s vyšším platom a perspektívou zdokonaľovania už nadobudnutých odborných vedomostí a zručností, resp. nadobúdanie nových. V prípade, že žiak úspešne absolvuje komisionálne skúšky a získa NSV a zároveň úspešne ukončí štúdium v učebnom odbore poskytujúcom NSV odborné, môže pokračovať v 2. ročníku učebných odborov poskytujúcich stredné odborné vzdelanie.

V záujme zvýšenia finančnej gramotnosti, zamestnateľnosti a zamestnanosti marginalizovaných komunit, predovšetkým Rómov bol od septembra 2019 do júla 2023 realizovaný **NP Podpora a zvyšovanie kvality terénnej sociálnej práce**. Cieľom NP bolo sprístupniť občanom žijúcim v rôznych sociálnych podmienkach existujúce spoločenské zdroje, umožniť im participáciu na rozhodovacích procesoch v spoločnosti a podporovať žiť kvalitnejší, dôstojný život. Terénna sociálna práca je zameraná na prevenciu sociálneho

⁵⁹Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

⁶⁰Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)

⁶¹Zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov

⁶²Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty majetku v znení neskorších predpisov

⁶³Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁶⁴Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov

vylúčenia alebo jeho prehlbovania, na uľahčovanie života, zmiernovanie dopadov zlej sociálnej situácie: chudoby a sociálneho vylúčenia.

Nový prvok pridaný do NP na základe doposiaľ realizovaných činností a aktivít (predchádzajúcich NP) bol vznik odborných pozícií pre oblasť bývania, zamestnania alebo financií, ktorých úlohou bolo aktívne pôsobiť v jednotlivých oblastiach nielen v priamej práci s jednotlivcom a komunitou, ale aj s jednotlivými aktérmi v príslušnej oblasti. V oblasti zamestnanosti išlo najmä o aktívne vyhľadávanie a kontaktovanie potenciálnych zamestnávateľov, práca s ich motiváciou v prospech zamestnávania osôb z MRK, či ľudí bez domova, scitlivovanie aktérov vo vzťahu k ľuďom zo sociálne znevýhodneného prostredia, podpora klienta na pracovisku po dohode so zamestnávateľom a pod.

Od augusta 2023 do januára 2029 bude realizovaný **NP Terénna sociálna práca a komunitné centrá**. Nadväzuje a zlučuje štyri predchádzajúce NP na podporu vybraných služieb krízovej intervencie (terénnej sociálnej práce a komunitných centier, ktorých primárnou cieľovou skupinou boli MRK).

Podpora vybraných služieb krízovej intervencie prostredníctvom jedného NP dáva predpoklad na jednotnú koordináciu pre všetky zapojené subjekty a vytvára vhodné prostredie pre aplikáciu jednotných prístupov a postupov v oblasti metodicko-koordinačného vedenia a riadenia prostredníctvom jednej organizácie (MPSVR SR), pričom zachováva špecifickosť výkonu a poskytovania služieb terénnej sociálnej práce a komunitných centier na lokálnej úrovni. Podpora vybraných služieb krízovej intervencie formou jedného NP umožní v rámci nového programového obdobia efektívnejšie koordinovať výkon vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni a tým pádom vie flexibilnejšie a adresnejšie reagovať na potreby cieľovej skupiny.

V záujme zlepšiť kognitívne, emocionálne a prosociálne zručnosti detí z MRK vo veku od 0-3 prostredníctvom aktívnej účasti detí a rodičov na programoch ranej starostlivosti bola v októbri 2023 zverejnená **výzva Vykonávanie komunitnej osvetu zdravia najmä pre príslušníkov MRK a znevýhodnené skupiny na podporu zdravia a prevenciu ochorení**. Cieľom výzvy je zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám starostlivosti, vrátane zdravotnej starostlivosti pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva s dôrazom na MRK vo všetkých ôsmich krajoch SR.

Rezort zdravotníctva vypracoval **Metodický manuál na meranie a vyhodnocovanie rozdielov v zdravotnom stave a v determinantoch zdravotného stavu medzi MRK a všeobecnou populáciou**. Metodika je vytvorená na základe porovnávacích analýz dát Národného centra zdravotníckych organizácií za rok 2022 (ide o dáta o uhradenej zdravotnej starostlivosti) a pozostáva z dvoch častí: pri prvej pozorujeme rozdiely v čerpaní zdravotnej starostlivosti a v druhej časti sledujeme výskyt ochorení. Boli vytvorené porovnávacie vzorky pacientov z MRK (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast – poskytovatelia spolupracujúci so Zdravými regiónmi a majú viac než 70% MRK pacientov podľa vlastného kvalifikovaného odhadu).

Zlá informovanosť a nedostatočná osвета prispievajú k zriedkavejšiemu využívaniu zdravotníckych služieb. Strategický rámec EÚ pre Rómov zahŕňa vo svojich odporúčaníach pre oblasť zdravia viaceré procesné indikátory: osvetové kampane a programy, účasť na preventívnych prehliadkach s osobitnou pozornosťou na prevenciu v tehotenstve a u detí, či očkovanie zraniteľných skupín. Na základe dát z Atlasu rómskych komunít 2019 má dostupnú ambulanciu všeobecného lekára pre dospelých vo vzdialenosti do 2 km len približne 53 % populácie MRK. V prípade dostupnosti pediatrickej ambulancie je to 44 %. Rozdiely v

zdravotnom stave medzi Rómami a všeobecnou populáciou vedú k tomu, že je potrebné zabezpečenie zdravého životného štýlu, prevencie ochorení a rovný prístup k zdravotným službám, a tým k odstráneniu diskriminácie Rómov v prístupe poskytovania zdravotnej starostlivosti.

V oblasti **ochrany vereného zdravia** sú aktivity zamerané na **podporu práv detí**, ktoré sú príslušníkmi menších alebo inak znevýhodnených skupín, a/alebo detí ohrozených zanedbávaním v dôsledku generačnej chudoby (v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa) zastrešujú v rámci Akčného plánu Zdravie k Stratégii 2030.

Podpora sa implementuje napríklad cez opatrenia:

- realizácia a rozvoj zdravotnej mediácie v MRK (vrátane oblasti reprodukčného zdravia, oblasti podpory zdravého životného štýlu a prevencie ochorení),
- realizácia vzdelávacích aktivít, tréningov a školení pre asistentov podpory zdravia v prostredí MRK a v prostredí nemocníc,
- vykonávanie návštevnej služby novorodencov a dojčiat v prostredí s MRK poskytovateľom pediatickej starostlivosti spojenej so zdravotnou edukáciou a povzbudením matiek k účasti na gynekologickej prevencii,
- zlepšenie vedomostí príslušníkov MRK o systéme nahlasovania podozrení na diskriminačné správanie v procese prijímania služieb zdravotnej starostlivosti,
- zvýšenie povedomia MRK o možnostiach riešenia podozrenia na diskriminačné správanie v súvislosti s prijímaním služieb zdravotnej starostlivosti.

Úrad verejného zdravotníctva počas **Európskeho imunizačného týždňa 2023** okrem **povinného očkovania detí** motivoval populáciu aj na tri druhy odporúčaných (dobrovoľných) očkovaní:

- očkovanie proti invazívnym meningokokovým ochoreniam,
- očkovanie proti vírusovej hepatitíde typu A,
- očkovanie proti kliešťovej encefalitíde.

Priestor na nastavenie procesov v oblasti napĺňania práv národnostných menších vytvára **Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2021-2025**⁶⁵, a to v súlade s medzinárodnoprávnymi a ústavnými štandardmi efektívnej účasti národnostných menších na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich týkajú. Základným princípom je nastavenie úrovni a spôsobov participácie národnostných menších a etnických skupín na plnení priorít tak, aby zohľadňovali ich oprávnené potreby a v praxi viedli k skutočnej rovnosti príležitostí. Akčný plán má za cieľ nastaviť podmienky plnenia úloh vyplývajúcich z už stanovených priorít, rozpracovaných úloh alebo inovátnych návrhov, čo najširším participatívnym spôsobom.

V roku 2024 bola zverejnená **nová výzva pre NP s názvom „Príležitosť pre všetkých“**⁶⁶. Cieľom projektu je odstrániť segregáciu vo vzdelávaní a priniesť pozitívne zmeny pre deti a žiakov z MRK. Projekt predstavuje významný krok smerom k rovnosti vo vzdelávaní a inklúzii pre všetkých žiakov na Slovensku. Projekt sa zameriava na pilotné overenie inovátnych riešení, ktoré majú zabrániť segregácii vo vzdelávaní. Kľúčovou súčasťou projektu je príprava a realizácia lokálnych desegregačných iniciatív, ktoré budú slúžiť ako základ na vytvorenie systémového a udržateľného procesu desegregácie. Tento proces má

⁶⁵Akčný plán ochrany práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám na roky 2021-2025 [akcny_plan_ochrany_prav_osob_patriacich_k_narodnostnym_mensinam_a_etnickym_skupinam_na_roky_2021_-_2025.pdf \(gov.sk\)](#)

⁶⁶Národný projekt s názvom „Príležitosť pre všetkých“ [Príležitosť pre všetkých: Rezort školstva spúšťa národný projekt s cieľom odstránenia segregácie vo vzdelávaní | Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky \(minedu.sk\)](#)

podporiť vznik plne inkluzívnych škôl, kde budú mať všetci žiaci rovnaké šance na úspech. Projekt má za cieľ podporovať rovný prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu pre všetkých, najmä pre znevýhodnené skupiny. Tento cieľ zahŕňa podporu úspešného ukončenia vzdelávania na všetkých úrovniach, od raného detstva až po terciárne vzdelávanie a vzdelávanie dospelých. Súčasťou je aj uľahčenie vzdelávacej mobility a zlepšenie prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

V sledovanom období boli realizované aj ďalšie projektové aktivity napr.

- Projekt Podpora a pomoc pre žiakov a študentov
- Rozvojový projekt „Podpora výučby materinského jazyka národnostnej menšiny 2024“
- Rozvojový projekt „Podpora regionálnej a multikultúrnej výchovy žiakov patriacich k národnostným menšinám 2024“
- Rozvojový projekt „Zlepšenie materiálno-technického vybavenia špeciálnych škôl 2024“
- výzva „Podpora poskytovania ranej starostlivosti a ranej intervencie deťom vo veku 0 až 6 rokov z prostredia marginalizovaných rómskych komunít a generáčnej chudoby“ (viac konkrétnych info tu: <https://www.minedu.sk/vyzva-na-podporu-ranej-starostlivosti-a-intervencie-vyhodnotenie/>)

VII. Podpora zvýšenia adresnosti v systéme sociálnych transferov

Minimálna schéma príjmu

Slovenská republika má nastavenú **minimálnu schému príjmu**, ktorá je právne upravená najmä **zákonom o pomoci v hmotnej núdzi**⁶⁷. V snahe prehodnotiť nastavenie pomoci hmotnej núdzi a zefektívniť motivačné stimuly pomoci v hmotnej núdzi došlo k najzásadnejším úpravám zákona o pomoci v hmotnej núdzi v roku 2023, kedy boli prijaté **viaceré úpravy, ktoré pozitívne ovplyvnili hospodárenie domácností v hmotnej núdzi, a to**

- úprava súm pomoci v hmotnej núdzi a zmeny podmienok vzniku nároku na aktivačný príspevok účasťou na menších obecných službách. S cieľom zefektívnenia aktivácie nezamestnaných (prostredníctvom zákona o službách zamestnanosti) došlo k zrušeniu možnosti ich realizácie v rámci zákona o pomoci v hmotnej núdzi. Zjednodušila a sprehladnila sa aplikácia vzniku a trvania nároku na aktivačný príspevok, ako aj samotné vykonávanie, organizácia a prínos vykonávania týchto činností pre evidovaných uchádzačov o zamestnanie v záujme ich včasného pracovného uplatnenia,
- zvýšenie a rozšírenie príspevku na bývanie podľa počtu osôb v domácnosti,,
- mimoriadny posun valorizácie súm pomoci v hmotnej núdzi
- zrušilo sa poskytovanie osobitného príspevku členovi domácnosti, ktorej sa poskytovala pomoc v hmotnej núdzi s cieľom podpory pracovného uplatnenia a udržania si zamestnania najviac po dobu 18 mesiacov. Zároveň bol v rámci aktívnych opatrení trhu práce zavedený príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie.

V rámci minimálnej schémy príjmu zohráva dôležitú úlohu **inštitút minimálneho dôchodku**. Vzhľadom na meniace sa sociálno-ekonomické prostredie, najmä nárast inflácie

⁶⁷Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

a súvisiaci rast sumy životného minima bola od 1. júla 2023 účinná **novela zákona o sociálnom poistení**⁶⁸, na základe ktorej sa „rozmrazili“ minimálne dôchodky a zároveň sa aj opätovne naviazala úvodná suma minimálneho dôchodku na 136 % sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Opätovné naviazanie sumy minimálneho dôchodku na výšku životného minima zabezpečilo, aby sa poberateľ dôchodku ako jednotlivec nedostal do systému pomoci v hmotnej núdzi. (Od 1.1. 2021 bola účinná právna úprava "zmrazenia" nominálnych súm minimálneho dôchodku na úroveň roku 2020).

S účinnosťou **od 1. októbra 2023**⁶⁹ sa **zvýšila suma minimálneho dôchodku z doterajších 136 % na 145 % sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu**, z dôvodu, aby sa poberateľ minimálneho dôchodku po zvýšení súm pomoci v hmotnej núdzi nedostal do systému pomoci v hmotnej núdzi. Súčasne sa z uvedeného dôvodu zvýšili aj percentá za ďalšie získané (kvalifikované) roky dôchodkového poistenia. Konkrétne sa zvýšilo percento zvýšenia za roky od 31. do 39. roku dôchodkového poistenia, a to zo súčasných 2 % na 2,5 % a za roky od 60. roku dôchodkového poistenia zo 7 % na 7,5 %.

Jednorazová a inflačná pomoc

V záujme zvýšenia sociálnych istôt, ako aj zmiernenia negatívnych dopadov pandémie COVID 19, vojenského konfliktu na Ukrajine a rastúcej inflácie, ktoré sa prejavili najmä rastom cien tovarov, služieb a energií boli prijaté v priebehu rokov 2021 až 2023 viaceré **inflačné opatrenia na pomoc nízkopríjmovým domácnostiam**. Hlavným cieľom bolo zachovanie a hmotné zabezpečenie nízkopríjmových domácností.

Počas pandémie sa v záujme **kompenzácie straty príjmu** zo zamestnania upravili podmienky pre poskytovanie dotácie na podporu humanitárnej pomoci⁷⁰. Poskytovala sa **SOS dotácia**, ktorá bola poskytovaná až do 31. augusta 2021. V priebehu mesiaca august 2021 sa počas pandémie poskytlo **jednorazové zvýšenie pomoci v hmotnej núdzi na každé nezaopatrované dieťa** z domácností, ktoré sa v čase pandémie ocitli v systéme pomoci v hmotnej núdzi (marec 2020 až apríl 2021), a to **v sume 333 eur na každé takéto dieťa**⁷¹. V júni 2022 bola vyplatená rodinám, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi **prvá inflačná pomoc v sume 100 eur**. Do 31.8. 2022 si žiadosťou mohli uplatniť **inflačnú pomoc v sume 100 eur aj osoby nad 62 rokov**, ktoré nemali žiaden príjem. **V novembri 2022** bola vyplatená **rodinám, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi** a ktorým nevznikol nárok na zvýšenie pomoci v hmotnej núdzi v rámci prvej inflačnej pomoci za máj 2022 **inflačná pomoc v sume 100 eur**⁵⁵.

V roku 2023 bola **domácnostiam v náročnej finančnej situácii** (ich príjem bol nižší ako hranica chudoby) a ktoré nedostali inflačnú pomoc v rámci predošlých 2 balíkov inflačnej pomoci v roku 2022 poskytnutá **inflačná pomoc formou dotácie na podporu humanitárnej pomoci v sume 100 eur**⁷².

⁶⁸Zákon č. 275/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁶⁹Zákon č. 71/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

⁷⁰Nariadenie vlády SR č. 103/2020 o niektorých opatreniach v oblasti dotácií v pôsobnosti MPSVR SR v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19

⁷¹Nariadenie vlády SR č. 102/2020 o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19

⁷²Nariadenie vlády SR č. 131/2022 o niektorých opatreniach v oblasti dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo

Pre rok 2023 bolo v súvislosti so zvýšením súm pomoci v hmotnej núdzi a dôchodkových dávok **od 1. januára 2023 prijaté vládne nariadenie**⁷³, v zmysle ktorého sa v roku 2023 **za príjem na účely pomoci v hmotnej núdzi nepovažovala suma zvýšenia dôchodkovej dávky na základe valorizácie**, ktorá je garantovaná zákonom o sociálnom poistení. To znamená, že v súvislosti so zvýšením dôchodkových dávok nedošlo k prehodnoteniu príjmu na účely poskytovania pomoci v hmotnej núdzi. Týmto opatrením sa zvýšil celkový disponibilný príjem domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi výraznejšie, čím sa zmiernili negatívne dôsledky zvýšenej inflácie na tieto skupiny domácností.

S **nárastom úrokových sadzieb pri úveroch na bývanie** sa zvýšilo najmä finančné zaťaženie nízkopríjmových domácností. V záujme predísť tomu, aby bola vážne ohrozená ich schopnosť splácať úvery štát prijal opatrenie vo forme **zákona o pomoci pri splácaní úverov na bývanie**⁷⁴, ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 2024. Príspevok na zvýšenie splátky úveru na bývanie sa poskytuje vo výške 75 % z navýšenej sumy splátky úveru, maximálne v sume 150 €. Jednou z podmienok je uzatvorenie zmluvy o úvere na bývanie pred 1. januárom 2024.

Ďalšou formou pomoci je možnosť požiadať o **jednorazovú dávku**⁷⁵, ktorú možno poskytnúť **osobe v hmotnej núdzi alebo príjemcovi pomoci v hmotnej núdzi** na čiastočnú úhradu výdavkov. Predmetná dávka je určená najmä na zabezpečenie nevyhnutného ošatenia, bielizne, obuvi alebo nevyhnutného vybavenia domácnosti. O poskytnutí jednorazovej dávky v hmotnej núdzi rozhoduje v rámci originálnej pôsobnosti obec, kde sa uplatňuje aj žiadosť o predmetnú dávku.

Poskytovanie 13. dôchodku

Od roku 2020 mali **poberatelia dôchodkov nárok na 13. dôchodok v podobe štátnej sociálnej dávky**⁷⁶. Išlo o **adresnú pomoc dôchodcom s nízkym príjmom formou 13. dôchodku** v podobe štátnej sociálnej dávky, ktorej základným účelom bolo zlepšiť finančnú situáciu dôchodcov. Suma 13. dôchodku sa určovala diferencovane, v závislosti od sumy poberaného dôchodku, resp. úhrnu súm poberaných dôchodkov. **Maximálna suma 13. dôchodku bola 300 eur**. So stúpajúcou výškou dôchodku, resp. úhrnu súm dôchodkov sa výška 13. dôchodku lineárne znižovala, pričom sa garantovala minimálna suma 13. dôchodku vo výške najmenej 50 eur. 13. dôchodok sa spravidla vyplácal každoročne v novembri.

V **júli 2022** bol všetkým poberateľom dôchodkov **vyplatený 13. dôchodok**. Cieľom predčasného vyplatenia 13. dôchodku bolo **pomôcť poberateľom dôchodkov v období vysokej inflácie** včasnou a čiastočnou kompenzáciou zvýšených finančných nákladov. V **decembri 2022** bol **poberateľom dôchodku vyplatený mimoriadne 13., resp. tzv. 14. dôchodok vo výške 70 % zo sumy 13. dôchodku vyplatenej v júli 2022**. Opatrenie bolo

výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny

⁷³Nariadenie vlády SR č. 102/2020 o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19

⁷⁴Zákon č. 526/2023 Z. z. o pomoci pri splácaní úveru na bývanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁷⁵Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁷⁶Zákon č. 296/2020 Z. z. o 13. dôchodku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

prijaté na zmiernenie pretrvávajúcich negatívnych dopadov inflácie na poberateľov dôchodkových dávok.

V roku 2023 z dôvodu pretrvávajúcej vysokej inflácie bola v skrátrenom legislatívnom konaní schválená **novela zákona o 13. dôchodku**, v zmysle ktorej bol v roku 2023 všetkým poberateľom dôchodku vyplatený **13. dôchodok nielen v novembri, ale aj mimoriadne v decembri, a to v rovnakej sume pre všetkých poberateľov 300 eur**.

V novembri 2023 MPSVR SR zahájilo legislatívny proces, s cieľom ustanoviť 13. dôchodok ako novú dôchodkovú dávku. V apríli 2024 bola schválená **novela zákona o sociálnom poistení**⁷⁷ a 13. dôchodok tak bude **v roku 2024 vyplatený všetkým dôchodcom (s výnimkou niektorých čiastkových dôchodkov) vo výške priemerného dôchodku**, v závislosti od druhu dôchodku, pričom minimálna suma vyplateného 13. dôchodku bude minimálne v sume 300 eur⁷⁸. Uvedené opatrenie je výhodné najmä pre poberateľov podpriemerných dôchodkov vzhľadom na ich nižší dôchodkový príjem.

Mimoriadna valorizácia

Vzhľadom na neustále vysoký rast spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov a trend vývoja inflácie došlo v roku 2023 k **mimoriadnej valorizácii dôchodkových dávok k 1. júlu 2023**⁷⁹ z dôvodu, že kumulatívny medzimesačný rast spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov za mesiace júl 2022 až marec 2023 presiahol 5 %. To znamená, že v prípade všetkých dôchodcov, ktorým sa k 1. júlu 2023 vyplácala dôchodková dávka alebo sa začala vyplácať do 31. decembra 2023, sa suma ich dôchodku zvýšila k 1. júlu 2023 alebo odo dňa priznania o 10,6 %. V prípade priemerného sólo starobného dôchodku to znamenalo zvýšenie z 578,7 eura na 640,1 eura, t. j. o 61,4 eura. Rovnako ako dôchodkové dávky sa zvyšovali aj vybrané úrazové dávky, v závislosti od miery inflácie za vyššie sledované obdobie. To znamená, že poberateľom úrazovej renty, pozostalostnej úrazovej renty, jednorazového odškodnenia, náhrady nákladov spojených s liečením a náhrady nákladov spojených s pohrebom sa k 1. júlu 2023 zvýšili sumy uvedených úrazových dávok k 1. júlu 2023 alebo odo dňa priznania o 10,1 %.

Opatrenia v rámci systému sociálneho poistenia

Od 1. apríla 2020 sa v súvislosti s právnou úpravou kompenzačného príspevku baníkov⁸⁰ **rozšíril v sociálnom poistení okruh poistencov**, za ktorých poistné na dôchodkové poistenie platí štát⁸¹. Ide o **poberateľov kompenzačných príspevkov, ktorí ukončili zamestnanie so stálym pracoviskom v podzemí z dôvodu útlmu banskej činnosti** a spĺňajú ďalšie podmienky určené zákonom o sociálnom poistení [§ 15 ods. 1 písm. i)]. Štát za takéhoto poistenca platí mesačne poistné na dôchodkové poistenie, poistné do rezervného fondu solidarity a ak je sporiteľom v systéme starobného dôchodkového sporenia, tak aj a povinné príspevky na starobné dôchodkové sporenie.

⁷⁷Zákon č. 87/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁷⁸Zákon č. 145/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁷⁹Zákon č. 210/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁸⁰ Zákon č. 385/2019 Z. z. o kompenzačnom príspevku baníkom a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁸¹ Zákon č. 385/2019 Z. z. o kompenzačnom príspevku baníkom a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Od 1. apríla 2020 bolo tiež **zavedené osobitné sociálne poistenie príslušníkov obecnej polície**⁸², ako nadstavbový osobitný systém všeobecného systému sociálneho poistenia upraveného v zákone o sociálnom poistení. Príslušníci obecnej polície spolu s poistným na sociálne poistenie, ktoré odvádza na účet Sociálnej poisťovne ďalej len „SP“) ich zamestnávateľ (obec, mesto), platia aj poistné na príspevok za prácu v obecnej polícii. Tento príspevok má umožniť bývalým príslušníkom obecných polícií dôstojné prežitie preddôchodkového veku, kedy už vzhľadom na charakter práce v obecnej polícii nie sú schopní vykonávať túto prácu a možnosť zaradiť sa do pracovného procesu u iného zamestnávateľa v inej oblasti je výrazne obmedzená.

Od 1. januára 2023 bola **zavedená odvodová odpočítateľná položka pri sezónnej práci** (§ 138b zákona o sociálnom poistení) na účely určenia vymeriavacieho základu na platenie poistného na starobné poistenie a poistného na poistenie v nezamestnanosti. Táto je stanovená vo výške 50 % priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR spred dvoch rokov (pre rok 2023 to je suma 605,50 eura). Vymeriavací základ zamestnanca v právnom vzťahu na základe dohody o pracovnej činnosti na výkon sezónnej práce, ako aj vymeriavací základ jeho zamestnávateľa, sa znižuje o odvodovú odpočítateľnú položku pri sezónnej práci na platenie poistného na starobné poistenie a poistného na poistenie v nezamestnanosti, čo znamená zníženie odvodového zaťaženia zamestnanca aj zamestnávateľa.

Od 1. februára 2023 je účinná právna úprava **odpustenia povinnosti zaplatiť penále, tzv. generálny pardon**⁸³. Týmto mimoriadnym nástrojom štátu sa zabezpečovala stabilizácia verejného záujmu týkajúceho sa pomoci bežným dlžníkom SP, ktorí nesú ťarchu dlhodobou kumulovaných záväzkov voči SP a dostali sa do bezvýchodiskovej dlhovej pasce.

Od 1. augusta 2023 nadobudlo účinnosť **dočasné opatrenie pre zamestnávateľov v poľnohospodárskom a potravinárskom sektore**, ktorí svoju hlavnú ekonomickú činnosť vykonávajú vo vybraných triedach divízií SK NACE Rev.2⁸⁴. Implementované opatrenie prispelo k zníženiu odvodového zaťaženia uvedenej skupiny zamestnávateľov a tým aj k zníženiu nákladov na pracovnú silu a jej zastabilizovaniu.

Ostatné opatrenia súvisiace s vyhlásením mimoriadnej situácie vyhlásenou v súvislosti s ochorením COVID

S účinnosťou od 27. marca 2020 z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie, ktorá bola vyhlásená v dôsledku pandémie COVID-19, bol v zákone o sociálnom poistení⁸⁵ prijatý súbor prechodných opatrení platných počas obdobia trvania vyhlásenej mimoriadnej situácie. Upravili sa podmienky nároku na vybrané dávky sociálneho poistenia tak, aby prirodzene kopírovali rôzne situácie v rodinách počas trvania vyhlásenej mimoriadnej situácie.

V súvislosti s **odvodovým zaťažením zamestnávateľov a samostatne zárobkovo činných osôb bolo v roku 2020 až 2022 prijatých viacero opatrení na riešenie krízovej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19**. Cieľom prijatia týchto opatrení bolo zmiernenie ekonomických dopadov na odvodzateľov poistného a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v dôsledku krízovej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19, udržanie pracovných miest a konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia.

⁸² Zákon č. 564/1991 Zb. o obecnej polícii

⁸³ § 293fz zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

⁸⁴ § 293fzh zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

⁸⁵ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

VIII. Podpora riešenia potravinovej a materiálnej deprivácie (poskytovanie potravín, stravy a materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby)

V hodnotenom období sa pokračovalo v implementácii Operačného programu potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci (ďalej len „FEAD“), ktorý bol úspešne spustený v roku 2016. Uvedený operačný program je realizovaný z **Fondu európskej pomoci pre najodkázanejších pre programové obdobie 2014-2020**⁸⁶, ako podporný nástroj zameraný na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Realizuje sa prostredníctvom štyroch opatrení:

1. Poskytovanie potravinových balíčkov so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie,
2. Poskytovanie teplého jedla so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie,
3. Podpora distribúcie darovaných potravín,
4. Poskytovanie hygienických balíčkov so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia materiálnej deprivácie.

Prostredníctvom OP FEAD sa poskytovaním potravinovej a materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby zmiernila materiálna deprivácia v členských štátoch a k ľuďom sa dostávali potraviny a výrobky, ktoré by si neboli schopní inak kúpiť. OP FEAD bol od začiatku svojej existencie pripravený a nastavený tak precízne, že do dnešného dňa je jeho realizácia prakticky bezproblémová a stal sa nevyhnutnou súčasťou pre pomoc ľudí v hmotnej núdzi.

Počas monitorovacích návštev v priebehu distribúcií v teréne po celom Slovensku sa potvrdilo, že **opatrenia z OP FEAD na podporu zabezpečenia potravín, materiálnej pomoci a sociálneho začlenenia majú veľký význam pre najodkázanejšie osoby, najmä tie ktoré systémová sociálna pomoc nezachytí a tie, ktoré potrebujú okamžitú materiálnu pomoc**. V niektorých regiónoch Slovenska, kde je nedostatok pracovných príležitostí, je veľa rodín v núdzi odkázaných na akúkoľvek hmotnú pomoc. Partnerské organizácie ako Slovenský červený kríž, Charita Sv. Alžbety a Slovenská katolícka charita uviedli, že OP FEAD sa veľkou mierou spolupodieľa na plnení hlavného humanitárneho cieľa t. j. chrániť životy, zdravie, dôstojnosť a znižovať utrpenie ľudí v núdzi. **Program FEAD týmto podporuje aj sociálnu súdržnosť, posilňuje sociálne začleňovanie, a teda v konečnom dôsledku prispieva k odstraňovaniu najhorších foriem chudoby v Európskej únii aj na Slovensku.**

Posledná vlna distribúcie potravinových balíčkov so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie sa realizovala koncom roka 2023 v programovom období 2014 – 2020.

V nadväznosti na OP FEAD realizovaný v programovom období 2014-2020 bol v záujme kontinuálneho zabezpečenia potravinovej a základnej materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby schválený **NP Poskytovanie potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám**, ktorý je financovaný z ESF plus v rámci operačného programu Program Slovensko 2021 - 2027. Dĺžka realizácie NP je 60 mesiacov (11/2023 - 10/2028). Celkový rozpočet národného projektu 63 525 556 eur.

⁸⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 223/2014 z 11. marca 2014 o Fonde európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby

Aktivity NP sa zameriavajú na **cieľovú skupinu**, ktorú tvoria **najodkázanejšie osoby a rodiny s nezaopatrenými deťmi, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi; osoby v mimoriadne nepriaznivej alebo krízovej životnej situácii; ľudia bez prístrešia a iné odkázané osoby** (napr. utečenci, ľudia postihnutí krízovou situáciou). Projekt sa realizuje na celom území Slovenska. Merateľné ukazovatele sú zacielené na celkovú peňažnú hodnotu distribuovaných potravín a tovaru. Cieľom projektu je zabezpečiť pomoc a podporu skupinám obyvateľov postihnutých materiálnou a potravinovou depriváciou vrátane detí a zmierniť extrémne formy chudoby s najväčším vplyvom na sociálne vylúčenie, ako sú bezdomovstvo, chudoba detí a potravinová a materiálna deprivácia. Napĺňanie cieľa bude dosiahnuté realizáciou aktivít ako sú distribúcia potravinových a hygienických balíčkov vybraným skupinám príjemcov pomoci v hmotnej núdzi, poskytovanie teplého jedla, či distribúcia základnej materiálnej pomoci osobám bez prístrešia. Touto konkrétnou formou sa bude pomáhať ľuďom či domácnostiam, ktoré sa nachádzajú v náročnej sociálnej situácii. Prostredníctvom sprievodných opatrení (napríklad sociálne poradenstvo a iné odborné činnosti na predchádzanie vzniku krízových situácií), ktoré budú dopĺňať potravinovú a/alebo materiálnu pomoc, sa prispeje k sociálnej reintegrácii najodkázanejších osôb.

Projekt sa realizuje prostredníctvom **hlavnej aktivity “Zabezpečenie potravinovej, materiálnej pomoci a teplého jedla so sprievodnými opatreniami”**, ktorú tvoria 4 podaktivity:

1. Zabezpečenie potravinových balíčkov so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie;
2. Poskytovanie teplého jedla so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia potravinovej deprivácie;
3. Zabezpečenie hygienických balíčkov so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia materiálnej deprivácie;
4. Zabezpečenie základnej materiálnej pomoci so sprievodnými opatreniami ako nástroj riešenia materiálnej deprivácie.

C. Návrh na aktualizáciu

V najbližšom období sa pristúpi k ďalšej aktualizácii NRS, najmä v nadväznosti na prijaté Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2023 – 2027, nové strategické dokumenty, reformné kroky definované v národných programoch reforiem či zmeny v právnom prostredí zamerané na jednotlivé ohrozené skupiny. Posledná aktualizácia NRS bola vládou SR prijatá v roku 2020. Súčasťou ďalšej aktualizácie NRS bude aj vyhodnotenie spoločných ukazovateľov sociálnej inklúzie, ako aj národných ukazovateľov v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia.

Prílohy

Príloha č. 1

Kľúčové opatrenia v oblasti podpory DN v súlade APDN 2030

- **individuálny prístup**

Individuálny prístup ku klientom sa realizoval prostredníctvom NP „Zvýšenou aktivitou k zamestnaniu (ZAZ)“. Do projektu ZAZ bolo od začiatku jeho realizácie (1. 2. 2017) k 31. 12. 2023 zaradených 76 498 DN UoZ, čo predstavuje 56,85 % podiel z počtu všetkých DN UoZ na úradoch PSVR k začiatku realizácie projektu, t. j. 1. 2. 2021/(134 555). K 31. 12. 2023 sa na trhu práce podarilo umiestniť 14 743 DN, čo je 19,27 % z počtu zaradených DN UoZ do interného motivačného projektu ZAZ.

V rámci aktivít na posilnenie integrácie DN na trh práce v SR boli do konca roka 2023 pre UoZ, vrátane DN UoZ, poskytované OPS, a to

- **neprojektové OPS** - poskytované v rámci § 43 zákona o službách zamestnanosti pre UoZ aj ZoZ a sú zamerané na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa klienta, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu klienta. Poskytujú individualizovanú

poradenskú podporu využívaním moderných metód kariérneho poradenstva, čím posilňujú motiváciu, ovplyvňujú postoje a rozvíjajú zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry. V roku 2023 poskytnuté pre celkovo 11 618 klientov, z toho bolo 10 489 (90, 28 %) znevýhodnených UoZ, z ktorých bolo 6 093 DN (52,44 % zo všetkých klientov OPS).

- **projektové OPS** - poskytované prostredníctvom projektov „Aktivácia znevýhodnených UoZ“, ktorého opatrenia č. 1 malo za cieľ poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ zameraných na rozvoj interpersonálnych zručností potrebných pre efektívne fungovanie v pracovnom prostredí a na zvýšenie motivácie ZUoZ začleniť sa do pracovného procesu; v roku 2023 boli OPS poskytnuté celkovo pre 7 169 znevýhodnených UoZ, z ktorých bolo 4 774 DN (66,59 %) a „Individualizované poradenstvo pre znevýhodnených UoZ“, ktorého cieľom bolo poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ zameraných na podporu pri zvyšovaní ich konkurencieschopnosti na trhu práce a zvyšovaní ich zamestnateľnosti prostredníctvom rozvoja tzv. mäkkých faktorov zamestnateľnosti, ktorými sú kompetencie pre integráciu na trh práce/zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry.; roku 2023 boli v rámci tohto projektu poskytnuté OPS celkovo pre 12 002 znevýhodnených UoZ, z ktorých bolo 8 693 DN (72,43 %).

- **podpora vzdelávania a prípravy na trh práce**

Podpora vzdelávania UoZ sa realizovala prostredníctvom **rekvalifikácií (REPAS+) a kompetenčných kurzov (KOMPAS+)**, do ktorej sa zapájali aj DN UoZ, čo tiež prispelo k zlepšeniu postavenia DN na trhu práce. Projekty, v rámci ktorých sa realizovala uvedená podpora, boli ukončené v 12/2023.

- v rámci rekvalifikácie (**REPAS+**) sa podporovala príprava UoZ na uplatnenie sa na trhu práce s cieľom nadobudnutia odborných vedomostí a zručností v rekvalifikačnom kurze. UoZ, ktorý mal problém uplatniť sa na trhu práce, si mohol zvoliť druh pracovnej činnosti, na ktorú sa chcel rekvalifikovať a poskytovateľa rekvalifikácie, ktorý rekvalifikáciu zrealizoval. V roku 2023 bolo na rekvalifikačné kurzy (REPAS+) zaradených 4 454 UoZ. Z celkového počtu bolo 67,51 % (3 007) znevýhodnených UoZ, z ktorých bolo 948 DN (21,28 % zo všetkých zaradených UoZ).
- v rámci kompetenčných kurzov (**KOMPAS+**) sa podporovali vybrané kľúčové kompetencie UoZ uplatniteľné na trhu práce (komunikačné zručnosti (vrátane sociálnych kompetencií), osobnostný rozvoj (vrátane manažérskych a podnikateľských kompetencií), počítačové zručnosti a jazykové zručnosti). S ohľadom na posilňovanie kľúčových kompetencií si UoZ mohol zvoliť kompetenčný kurz, o ktorý mal záujem a aj poskytovateľa kompetenčného kurzu, ktorý kompetenčný kurz zrealizoval. Úrad uhradil UoZ 100 % nákladov na kompetenčný kurz (kurzovné) a príspevok na cestovné a stravné pre UoZ vo výške 4,76 € za každý deň kurzu realizovaný prezenčnou formou. V roku 2023 bolo na kompetenčné kurzy (KOMPAS+) zaradených 1 171 UoZ. Z celkového počtu bolo 58,41 % (684) znevýhodnených UoZ, z ktorých bolo 284 DN (24,25 % zo všetkých zaradených UoZ).

- **aktivácia znevýhodnených UoZ**

V období od 09/2022 do 12/2023 sa realizoval NP „Aktivácia znevýhodnených UoZ“, ktorého Opatrenie č. 2: Aktivácia a zaškolenie znevýhodnených UoZ malo za cieľ zvýšiť zamestnanosť a zamestnateľnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na znevýhodnených UoZ, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých osôb. Aktiváciou sa získavali a obnovili **pracovné návyky, potrebné** pri hľadaní si zamestnania, zlepšili sa pracovné zručnosti za účelom uplatnenia sa na trhu práce. V roku 2023 bolo na toto opatrenia zaradených 4 707 UoZ, z toho 3 298 DN.

- **vytváranie udržateľných pracovných miest**

Od 10/2022 do 12/2023 sa realizoval NP „**Chyt' sa svojej šance**“ a hlavná aktivita projektu bola zameraná na vytváranie udržateľných pracovných miest s dôrazom na digitálne a zelené pracovné miesta, najmä pre znevýhodnených UoZ a mladých UoZ - NEET. Projekt sa realizoval prostredníctvom:

- **Opatrenia č. 1:** Podpora samostatne zárobkovo činnnej osoby - poskytoval sa finančný príspevok na samozamestnanie znevýhodneným UoZ a mladých UoZ NEET, ktorí budú ako samostatne zárobkovo činné osoby prevádzkovať samostatnú zárobkovú činnosť (SZČ) nepretržite najmenej dva roky v rôznych odvetviach. V roku 2023 bolo na toto opatrenia zaradených 1 534 UoZ z toho 744 DN;
- **Opatrenia č. 2:** Podpora mentorovaného zapracovania ako súčasť pracovného pomeru znevýhodneného UoZ a mladého UoZ - NEET s následným pokračovaním formou praxe - poskytoval sa finančný príspevok na mentorované zapracovanie zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme do pracovného pomeru znevýhodneného UoZ a mladého UoZ – NEET. V roku 2023 bolo na toto opatrenia zaradených 770 UoZ, z toho 454 DN;
- **Opatrenie č. 3:** Podpora zamestnávania znevýhodnených UoZ - poskytoval sa finančný príspevok na podporu vytvárania pracovných miest zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijal do pracovného pomeru znevýhodneného UoZ. V roku 2023 bolo na toto opatrenia zaradených 982 UoZ, u toho 540 DN.

Príloha č. 2

Prehľad kľúčových oblastí a opatrení realizovaných v rámci NPP ZM s cieľom podporiť zamestnateľnosť a zamestnanosť mladých ľudí

Individualizované poradenstvo pre mladých UoZ

V rámci aktivít **Záruky pre mladých ľudí** boli poskytované **OPS** prostredníctvom projektových a neprojektových poradenských služieb, do ktorých boli zaradovaní aj mladí ľudia.

Neprojektové OPS sú poskytované v rámci § 43 zákona o službách zamestnanosti⁸⁷ a sú zamerané na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa klienta, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu klienta. V roku 2023 boli OPS v rámci § 43 poskytnuté pre celkovo 11 618 klientov, z toho bolo **3 119 (26,68 %) mladých UoZ do 29 rokov**.

Projektové OPS boli poskytované prostredníctvom národných projektov (NP) **Aktivácia znevýhodnených UoZ** a **Individualizované poradenstvo pre znevýhodnených UoZ**.

⁸⁷ Zákon č. 5/2003 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov

V rámci opatrenia č. 1 **NP Aktivácia znevýhodnených UoZ**, ktorého cieľom bolo poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ, ktoré boli zamerané na rozvoj interpersonálnych zručností potrebných pre efektívne fungovanie v pracovnom prostredí a na zvýšenie motivácie znevýhodnených UoZ začleniť sa do pracovného procesu. V roku 2023 boli v rámci opatrenia č. 1 tohto projektu poskytnuté OPS celkovo pre 7 169 znevýhodnených UoZ, z toho bolo **1 071 (14,94 %) mladých UoZ do 29 rokov**.

Cieľom **NP Individualizované poradenstvo pre znevýhodnených UoZ** bolo poskytovanie OPS pre znevýhodnených UoZ pri zvyšovaní ich konkurencieschopnosti na trhu práce a zvyšovaní ich zamestnateľnosti prostredníctvom rozvoja tzv. mäkkých faktorov zamestnateľnosti, ktorými sú kompetencie pre integráciu na trh práce/zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry. V roku 2023 boli v rámci tohto projektu poskytnuté OPS celkovo pre 12 002 znevýhodnených UoZ, z toho bolo **2 639 (21,99 %) mladých UoZ do 29 rokov**.

Individualizované poradenstvo pre mladých neaktívnych ľudí

MPSVR SR v 12/2021 vyhlásilo výzvu na predkladanie **dopytovo-orientovaných projektov s názvom Krok za krokom**. Cieľom výzvy bolo poskytnúť nízko kvalifikovaným neaktívnym osobám⁸⁸, vrátane mladých ľudí do 30 rokov, na mieru šité individualizované poradenstvo s cieľom odstrániť prekážky brániace ich integrácii do trhu práce. Výzva sa zameriavala aj na poskytovanie podpory pri riešení životnej a finančnej situácie, vrátane poskytovania služieb špecializovaných profesií (psychológ, poradca finančnej gramotnosti a pod.) a pomoc pri adaptabilite na pracovisku.

Realizácia výzvy bola ukončená v 11/2023 a vo 02/2024 bolo vyhlásené jej pokračovanie s názvom **Krok za krokom II**, ktoré je zamerané na neaktívne osoby.

Zvyšovanie zamestnateľnosti zlepšovaním dôležitých zručností

Podpora vzdelávania mladých UoZ sa realizovala prostredníctvom **rekvalifikácie (REPAS+)** a **kompetenčných kurzov (KOMPAS+)**.

V rámci **rekvalifikácie (REPAS+)** sa podporovala príprava UoZ na uplatnenie sa na trhu práce s cieľom nadobudnutia odborných vedomostí a zručností v rekvalifikačnom kurze. UoZ, ktorý mal problém uplatniť sa na trhu práce, si mohol zvoliť druh pracovnej činnosti, na ktorú sa chcel rekvalifikovať a poskytovateľa rekvalifikácie, ktorý rekvalifikáciu zrealizoval. V roku 2023 bolo na **rekvalifikačné kurzy (REPAS+)** zaradených 4 454 UoZ, z toho bolo **1 211 (27,19 %) mladých UoZ do 29 rokov**.

V rámci **kompetenčných kurzov (KOMPAS+)** sa podporovali vybrané kľúčové kompetencie UoZ uplatniteľné na trhu práce – komunikačné zručnosti (vrátane sociálnych kompetencií), osobnostný rozvoj (vrátane manažérskych a podnikateľských kompetencií), počítačové zručnosti, jazykové zručnosti. S ohľadom na posilňovanie kľúčových kompetencií si UoZ mohol zvoliť kompetenčný kurz, o ktorý mal záujem a aj poskytovateľa kompetenčného kurzu, ktorý kompetenčný kurz zrealizoval. V roku 2023 bolo na **kompetenčné kurzy (KOMPAS+)** zaradených **1 171 UoZ**, z toho **300 (25,62 %) mladých UoZ do 29 rokov**.

⁸⁸ Ide o fyzickú osobu, ktorá nie je uchádzačom o zamestnanie, nie je zamestnancom, nevykonáva alebo neprevádzkuje samostatnú zárobkovú činnosť a sústavne sa nepripravuje na povolanie

Vytváranie udržateľných pracovných miest pre mladých ľudí (vrátane samostatnej zárobkovej činnosti) a individualizovaná podpora v zamestnaní

Predmetné opatrenie sa realizovalo prostredníctvom NP **Chyť sa svojej šance**, ktorý zahŕňal tri nižšie uvedené opatrenia:

Opatrenie č. 1 „Podpora samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO)“

Išlo o poskytovanie finančného príspevku na podporu vytvorenia pracovného miesta na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti v trvaní najmenej dva roky. V rámci predmetného opatrenia bolo podporených **1 294** UoZ vo veku do 30 rokov.

Opatrenie č. 2 „Podpora mentorovaného zapracovania ako súčasť pracovného pomeru znevýhodneného UoZ a mladého UoZ – NEET s následným pokračovaním formou praxe“

Mladí UoZ do 30 rokov mali prostredníctvom opatrenia možnosť získať alebo zvýšiť a prehĺbiť svoje odborné zručnosti, vedomosti a praktické skúsenosti, ktoré zodpovedali ich dosiahnutému stupňu vzdelania podporou mentorovaného zapracovania s následným pokračovaním formou praxe u zamestnávateľa. V rámci opatrenia bolo podporených **1 564** UoZ do 30 rokov.

Opatrenie č. 3 „Podpora zamestnávania znevýhodnených UoZ“

Úrad PSVR poskytol finančný príspevok zamestnávateľovi, ktorý prijal na vytvorené pracovné miesto znevýhodneného UoZ z oprávnenej cieľovej skupiny, ak bol pracovný pomer dohodnutý v rozsahu najmenej polovice ustanoveného týždenného pracovného času a to na neurčitý čas s podmienkou zamestnávania po dobu minimálne 9 mesiacov. V rámci opatrenia bolo podporených **1 096** UoZ do 30 rokov.

Absolventská prax

Podpora zvýšenia zamestnateľnosti UoZ – NEET prostredníctvom získavania a prehľbovania pracovných zručností a praktických skúseností, ktoré zodpovedajú ich dosiahnutému stupňu vzdelania formou praxe, vykonávanej u zamestnávateľa, sa realizovala aj v rámci NP **„Prax pre mladých“** s realizáciou od 09/2022 do 12/2023 na celom území SR mimo BSK. Prax sa vykonávala najmenej 3 a najviac 6 mesiacov bez možnosti jej predĺženia a opakovaného vykonávania, v rozsahu 20 hodín týždenne. V roku 2023 bolo v rámci tohto NP **zaradených na prax 1 716 UoZ do 29 rokov**.

Poskytovanie integrovaných informačných a poradenských služieb pre mladých ľudí s využitím multidisciplinárneho prístupu (sieťovanie existujúcich štruktúr)

Opatrenie sa začalo plniť prostredníctvom pilotného NP **Overenie modelu centier práce s mládežou v BBSK**, ktorý bol realizovaný v období 08/2021 – 12/2023.

V rámci NP bol spustený a odskúšaný **model poskytovania integrovaných informačných a poradenských služieb pre mladých s využitím multidisciplinárneho prístupu v Banskobystrickom samosprávnom kraji**. Projekt realizoval Banskobystrický samosprávny kraj, pričom bolo vytvorených **7 jednotných kontaktných miest** (BB, BŠ, BR, LC, RV, RS, ZV) nazvaných Jednotné kontaktné miesto SPACE (JKM). Prvé JKM otvorili svoje brány v priebehu druhej polovice roka 2022 a následne **poskytli poradenstvo počas 18 mesiacov viac než 800 mladým ľuďom**. V rámci projektu bola tiež vypracovaná štúdia, ktorej súčasťou bolo štatistické zmapovanie početnosti mladých ľudí v situácii NEET v celej SR a to až na úroveň miest a obcí, pričom boli využité údaje zo Sčítania obyvateľstva, domov

a bytov 2021, čo zabezpečilo vysokú presnosť a dôveryhodnosť údajov. Doterajšie poznatky o vývoji, ktorý bol špecifikovaný nárastom počtu mladých ľudí v situácii NEET a najmä mladých ľudí, ktorí nie sú vedení v evidencii úradov PSVR, bol potvrdený. Na základe uvedeného ako aj zo skúseností z JKM SPACE v BBSK bolo rozhodnuté pokračovať v realizácii opatrenia a jeho rozšírení na celé územie SR.

Z týchto dôvodov bola v 12/2023 vyhlásená výzva na dopytovo-orientované projekty **Rozvoj jednotných kontaktných miest (JKM) Záruky pre mladých v regiónoch Slovenska** s celkovou alokáciou **78 970 000 eur**. Výzva bude realizovaná **prostredníctvom vyšších územných celkov** na celom území SR. Predpokladá sa zapojenie ôsmich krajov. Jej cieľom je podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti mladých ľudí a ich zručností nevyhnutných pre meniaci sa trh práce prostredníctvom poskytovania koordinovaných a individualizovaných služieb na jednom mieste, respektíve vytvorením JKM v regiónoch Slovenska. Hlavnou aktivitou výzvy je zriadenie JKM a zabezpečenie ich udržateľného a efektívneho fungovania. Výzva bude realizovaná v období do 30. júna 2029 a malo by z nej vzniknúť **54 JKM**.

Príloha č. 3

Inštitút sociálnej politiky – prehľad aktivít podľa kľúčových opatrení politik sociálneho začlenenia a boja proti chudobe

Podpora integrácie DN

Pilotná verzia profilácie uchádzačov o zamestnanie pomocou strojového učenia. Cieľom tohto projektu je predpovedať, ktorí UoZ majú zvýšené riziko neuplatnenia sa na trhu práce, aby bolo následne možné na nich lepšie cieľiť AOTP. Výsledky boli prezentované v Kodani (*Workshop on Artificial Intelligence and algorithms in risk assessment: addressing bias and other ethical issues* – jún 2023, detaily [tu](#)) pred panelom medzinárodných expertov s pozitívnym ohlasom. Tiež boli do detailu prebrané možné etické a právne úskalía v Madride (*Workshop - Ethical Issues in the application of AI and algorithms in risk assessment* – január 2024, detaily [tu](#)), kde sympóziu organizované pod záštitou Európskeho orgánu práce (European Labour Authority) prebralo túto problematiku.

Podpora zvyšovania cieleňého a individualizovaného poskytovania verejných služieb zamestnanosti a zvyšovania efektívnosti a účinnosti aktívnych opatrení na trhu práce

Marcela Veselková a Branislav Hábel. 2023. **Pracovným migrantom z Ukrajiny sa na Slovensku darí lepšie ako odídencom**⁸⁹.

Cieľom tejto analýzy bolo pozrieť sa, ako prebiehala pracovná integrácia odídencom, ktorým bol udelený štatút dočasného útočiska, a bežných pracovných migrantov z Ukrajiny. Napriek zanedbateľným rozdielom v najvyššie dosiahnutom vzdelaní sa odídencom na slovenskom trhu práce darilo v porovnaní s pracovnými migrantmi menej. Zatiaľ čo v prípade pracovných migrantov bolo prevzdelaným pracovníkom obsadených 29,7 % prvých pracovných miest na Slovensku, v prípade odídencom to bolo až 46,2 % pracovných miest. Veľká časť prevzdelaných sa pritom koncentrovala v povolaniach vyžadujúcich najnižšiu úroveň zručností, ale pracovným migrantom sa aj tu darilo lepšie. Ako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (ISCO 9) pracovalo 14,3 % pracovných migrantov, ale až 37,6 % odídencom. Ukrajinci teda pomáhajú zmiernovať nedostatok pracovnej sily, ale zatiaľ nedokážeme naplno využiť ich potenciál.

Matěj Bělín a Marcela Veselková. 2022. **„Prvá pomoc“. Dopad na prepúšťanie zamestnancov a prežitie firiem**⁹⁰.

Cieľom tohto komentára je zhodnotiť dopad "Prvej pomoci" na prepúšťanie zamestnancov a prežitie malých firiem počas pandémie COVID-19. Pri hodnotení sme využili exogénnu variáciu v intenzite epidémie. Výsledky ukazujú, že citlivosť podporených a nepodporených firiem na rast počtu nových prípadov COVID-19 v okrese bola rôzna. Nepodporené firmy na zhoršujúcu sa situáciu reagovali len miernym nárastom prepúšťaní, čo naznačuje, že nepodporené firmy boli krízou málo zasiahnuté. Finančná podpora z balíka "Prvej pomoci" však výrazne zredukovala počet prepustení, pričom počet zachránených pracovných miest so zhoršovaním epidemickej situácie narastal. Podpora zároveň znížila riziko zániku firiem.

Podpora zamestnanosti mladých ľudí

Juraj Petráš, 2023. **Mentoring pomáha mladým zamestnať sa. Analýza čistej účinnosti národného projektu „Praxou k zamestnaniu“**⁹¹. Inštitút sociálnej politiky, MPSVR SR.

Analýza hodnotila Národný projekt "Praxou k zamestnaniu", ktorý mladým ľuďom do veku 28 rokov umožnil získať alebo zvýšiť odborné zručnosti, vedomosti a praktické skúsenosti formou mentorovaného zapracovania a praxe u zamestnávateľa. Národný projekt zvýšil mieru zamestnanosti zúčastnených uchádzačov o zamestnanie (UoZ) oproti nezúčastneným UoZ približne o 12 percentuálnych bodov. Výdavky na projekt Praxou k zamestnaniu sa vrátia prostredníctvom daní a odvodov uplatnených účastníkov opatrenia do štátneho rozpočtu približne až za 10 rokov, čo je zapríčinené hlavne vysokými nákladmi na jedného podporeného UoZ.

Matúš Baliak *et al.* (2023) **Absolventi vysokých škôl v čase pandémie - Vysokoškolská kohorta 2019/2020 na trhu práce rok po ukončení štúdia**

Cieľom komentára je predstaviť uplatnenie rôznych skupín absolventov na trhu práce rok po ukončení vysokoškolského vzdelávania a poskytnúť aktuálne kvantitatívne informácie o zvolenej trajektórii absolventov. Príjmy absolventov zdravotníckych a technických odborov dosahovali v prvom polroku 2021 najvyššie úrovne. Z pohľadu času potrebného na nájdenie

⁸⁹ https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2023/09/Veselkova_Habel_2023_Pracovnym_migrantom_z_UA_sa_na_SK_dari_lepsie_ako_odidencom-1.pdf

⁹⁰ <https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2022/03/Belin-a-Veselkova-2022-Prva-pomoc.pdf>

⁹¹ https://institutsocialnejpolitiky.sk/wpcontent/uploads/2023/10/Petras_2023_Mentoring.pdf

si zamestnania sme nenašli zásadné rozdiely medzi rôznymi vysokoškolskými odborními. Výnimkou sú lekárske a farmaceutické odbory, ktorých absolventi vstupovali na trh práce spomedzi ostatných skupín absolventov najrýchlejšie.

Matúš Baliak *et al.* (2022) **Absolventi stredných škôl v čase pandémie**

Komentár má ambíciu predstaviť uplatnenie rôznych skupín absolventov rok po ukončení stredoškolského vzdelávania a poskytnúť aktuálne kvantitatívne informácie o ich úspešnosti podľa jednotlivých stupňov a odborov vzdelania. V školskom roku 2019/2020 sme v administratívnych dátach identifikovali celkovo 44 624 absolventov stredných škôl s najmenej nižším stredným odborným vzdelaním, z ktorých sa viac ako tretina následne stala ekonomicky aktívna. Najvyššiu priemernú mzdu a najnižší podiel nezamestnaných spomedzi skupiny nepokračujúcej v štúdiu v prvom roku po absolvovaní štúdia dosahovali absolventi vyššieho odborného a postsekundárneho vzdelania. Nadpriemerne dobré výsledky na trhu práce v podobe vyššej miery zamestnanosti a vyšších priemerných miezd vykazovala aj skupina absolventov duálneho vzdelávania.

Juraj Petráš. 2021. **Čo sa počas praxe naučíš, počas práce zúročíš. Analýza čistej účinnosti Príspevku na vykonávanie absolventskej praxe (opatrenie 51) - NP Absolventska prax štartuje zamestnanie.**⁹²

Aktívne opatrenie Príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (AOTP podľa § 51) zvyšuje zamestnanosť zapojených uchádzačov o zamestnanie oproti kontrolnej skupine priemerne o 6 percentuálnych bodov. Miera zamestnanosti účastníkov opatrenia predstavuje dva roky po zaradení do evidencie 73 %, zatiaľ čo miera zamestnanosti neúčastníkov sa pohybuje okolo 67 %. Absolventska prax, ktorá je sprostredkovaná úradmi práce teda zvyšuje šancu absolventov stredných a vysokých škôl zamestnať sa na otvorenom pracovnom trhu. Priemerný čistý efekt absolventskej praxe je u žien 3,5 krát väčší ako u mužov, čo je spôsobené aj tým, že prax vo väčšej miere ako muži vykonávajú v oblastiach vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna pomoc, kde malo opatrenie nadpriemernú účinnosť (9 p.b.). Verejné výdavky na absolventska prax sa vrátia prostredníctvom daní a odvodov účastníkov, ktorí sa vďaka opatreniu uplatnili na trhu práce do štátneho rozpočtu približne do 18 mesiacov.

Podpora prístupu ku kvalitným službám

Katarína Gajdošová. 2023. **Ako zabezpečiť každému dieťaťu čo najlepší štart? Systém služieb raného vzdelávania a starostlivosti o deti do 3 rokov ako súčasť rodinnej politiky.**⁹³

Analýza sa zaoberá problematikou vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve na Slovensku. Zariadenia pre deti v tomto veku sú v súčasnosti chápané prevažne ako nástroj zosúladzovania práce a rodiny, pričom absentuje dôraz na ich vzdelávací rozmer. Slovensko pritom investuje do vzdelávania detí do 3 rokov málo v porovnaní s inými krajinami v EU. Rané vzdelávanie sa navyše nedostáva deťom zo znevýhodneného prostredia, ktoré by z neho mohli mať najväčší úžitok. Analýza predkladá súbor odporúčaní, ktoré by mohli viesť k zlepšeniu situácie v oblasti raného vzdelávania na Slovensku.

⁹² https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2022/04/Anal%C3%BDza_absolventskej_praxe_FINAL.pdf

⁹³ https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2023/05/ako_zabezpecit_kazdemu_dietatu_co_najlepsi_start_isp_2023.pdf

Laura Salomonsová. 2022. **Najvyšší čas na včasnú intervenciu. Analýza nákladov a prínosov včasnej intervencie pri poruchách autistického spektra.**⁹⁴

Analýza skúma návratnosť verejných investícií do včasnej intervencie pre deti s poruchami autistického spektra (PAS). Výsledky naznačujú, že podpora včasnej intervencie založenej na osvedčených terapeutických metódach môže byť spoločensky výhodná aj na Slovensku. Prínosy poskytovania takýchto intervencií zahŕňajú nielen vyššie súkromné príjmy osôb s PAS a ich rodičov, ale aj úsporu verejných zdrojov v oblasti vzdelávania či sociálnej starostlivosti, ako aj vyššie príjmy do verejného rozpočtu v súvislosti s lepším uplatnením na trhu práce. Návratnosť podpory včasnej intervencie sa odhaduje v horizonte 16 až 27 rokov v závislosti od spôsobu zabezpečenia terapeutickú supervízie. Každé euro investované do podpory včasnej intervencie pre deti s PAS by sa vrátilo vo forme spoločenských prínosov (súkromných aj verejných) v hodnote 1,3 až 1,9 eura. Na základe výsledkov odporúčame zabezpečiť viac zdrojové financovanie kvalitných programov včasnej intervencie pre deti s PAS založených na osvedčených terapeutických metódach a zaručiť ich geografickú a finančnú dostupnosť.

Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunít

Juraj Petráš. 2020. **Aktivačné práce neaktívnych neaktivujú. Analýza čistej účinnosti menších obecných služieb (MOS).**⁹⁵

Analýza hodnotila efekt aktivačných prác, ktoré sú organizované obcami a úradmi práce a implementované sú prostredníctvom 3 koľají. Účasť na aktivačných prácach cez obec nezvyšuje mieru uplatnenia účastníkov na trhu práce, zatiaľ čo účasť na aktivačných prácach cez aotp zvyšuje mieru uplatnenia približne o 1 p.b. Účastníci aktivačných prác (obec/aotp) zostávajú vo väčšej miere (3-6 p.b.) v systéme pomoci v hmotnej núdzi ako podobní neúčastníci. Aktivačné práce nepredstavujú ani "odrazový mostík" ku kvalifikovanejším AOTP, ale naopak účasť na aktivačných prácach (obec/aotp) zvyšuje pravdepodobnosť dlhodobého vykonávania nekvalifikovaných činností, namiesto toho, aby účastníkov aktivačných prác aktivovala. Účastníci z prostredia MRK sú aktivačnými prácami (obec/aotp) stigmatizovaní viac ako účastníci z majority, a tým znevýhodňovaní v prístupe na trh práce. Účasť na aktivačných prácach (dávka) znižuje mieru uplatnenia účastníkov na trhu práce o 1 až 2 p.b. a pomerne výrazne zvyšuje pravdepodobnosť dlhodobého zotrávania v hmotnej núdzi (8 p.b.).

⁹⁴ <https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2022/05/Najvyssi-cas-na-vcasnu-intervenciu.pdf>

⁹⁵ <https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2022/12/Aktivacne-prace.pdf>

Príloha č. 4

Vybrané štúdie spracované Inštitútom pre výskum práce a rodiny

Oblasť „Prístup ku kvalitným službám“

- 1. Participácia na príprave programového dokumentu „Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030“.**
Výstup: Repková, K.(2020): Plnenie národných priorít rozvoja sociálnych služieb v rokoch 2015 – 2020. Analýza. IVPR.
- 2. Analyticko-vyhodnocovacia činnosť na základe prvotných skúseností s realizáciou špecializačného vzdelávania v oblasti sociálnej posudkovej činnosti zameraného na posudzovanie potrieb starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím v rámci NP PROFI-II.**
Výstup: Repková, K.(2023): Sociálna posudková činnosť v sociálnej práci. Návrhy na aktualizáciu špecializačného vzdelávacieho programu Sociálna posudková činnosť. IVPR.
- 3. Tvorba metodiky vyhodnocovania housing-first projektov a podpora sieťovania organizácií realizujúcich housing-first.**

Hlavným impulzom k spracovaniu návrhu metodiky bol rastúci počet projektov housing-first na Slovensku, zvlášť v súvislosti s výzvou na dopytovo orientované projekty, vyhlásenou v roku 2021 Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, pod názvom Dostupné bývanie s prvkami housing-first. Cieľom úlohy tak bolo ponúknuť východiská pre systematický a koordinovaný zber dát v housing-first projektoch na Slovensku, ako podklad pre vyhodnocovanie ich úspešnosti v prevencii a ukončovaní bezdomovectva. V rámci tejto výskumnej úlohy boli v decembri 2022 – marci 2023 realizované tri konzultačné stretnutia s organizáciami realizujúcimi housing-first projekty, na ktorých boli prediskutované ich doterajšie skúsenosti a očakávania od spôsobov vyhodnocovania úspešnosti housing-first projektov. Návrh metodiky okrem iného popisuje ciele a spôsob zberu dát a definuje konkrétne typy dát, ktoré by v housing-first projektoch mali byť zisťované. Patria k nim údaje o organizáciách realizujúcich housing-first projekty, anonymizované dáta o terajšom bývaní či ekonomickej situácii účastníkov/čiek týchto projektov, ako aj údaje o pociťovanej spokojnosti účastníkov/čiek v bývaní a v živote. Výstup: Ondrušová, D., Škobla, D., Mičicová-Luptáková, M. (2023): Návrh metodiky zberu dát v projektoch housing-first. IVPR.

4. Evaluácia fungovania housing-first v Bratislave

Mesto Bratislava v rokoch 2021 – 2022 v deviatich bytoch pilotne overovalo ukončovanie bezdomovectva pomocou prístupu housing-first. V spolupráci s tromi neziskovými organizáciami, ktoré majú dlhoročné skúsenosti s prácou s ľuďmi bez domova a rodinami v bytovej núdzi, tak bolo vybraným ľuďom bez domova poskytnuté nájomné bývanie s podporou. Evaluačný výskum realizovaný IVPR počas dvoch rokov sa uskutočnil s účastníkmi projektu Dostupného bývania so sociálnou podporou, s cieľom vyhodnotiť úspešnosť projektu v ukončovaní bytovej núdze účastníkov. Výskum realizoval IVPR pre potreby Hlavného mesta SR Bratislavy.

Výstup: Ondrušová, D., Turkovič, Z., Gerbery, D. (2022): Housing-first Bratislava. Dostupné sociálne bývanie s podporou. IVPR.

5. Výskum zameraný na zabezpečenie kvalitných rezidenčných sociálnych služieb pre odkázané osoby v krízových situáciách.

Výstupy: Repková, K., Ondrušová, D. (2022): Prieskum k systémovým otázkam pripravenosti poskytovateľov pobytových sociálnych služieb riešiť krízové situácie. IVPR. Ondrušová, D., Repková, K.: Systémové otázky pripravenosti poskytovateľov pobytových sociálnych služieb riešiť krízové situácie – závery a odporúčania z okrúhlych stolov. IVPR.

6. Výskum rodovo podmieneného násillia na ženách.

Reprezentatívny výskum „Rodovo podmienené násillie na ženách“ predstavuje unikátne výberové zisťovanie, ktoré aktualizuje a rozširuje existujúce poznatky o násillí na ženách na Slovensku. Tento výskum, realizovaný na vzorke 5 000 žien, bol pripravený v spolupráci s Eurostatom – Štatistickým úradom Európskej Únie ako pilotné overenie metodológie skúmania rodovo podmieneného násillia, ktoré by sa malo v blízkej budúcnosti stať súčasťou pravidelných harmonizovaných zisťovaní v rámci EÚ. Ide o krok vyplývajúci okrem iného z európskej Stratégie pre rodovú rovnosť na roky 2020-2025, v ktorej bola zdôraznená potreba aktuálnych a porovnateľných dát o rodovo podmienenom násillí ako základu pre tvorbu verejných politík. Výskum poskytuje cenné údaje, okrem iného, pre poskytovateľov služieb pre obeť násillia i tvorcov politík.

Výstup: Gerbery, D. (2024): Výskum rodovo podmieneného násillia na ženách 2023: základné zistenia. IVPR.

Oblasť „Prístup k adekvátnym zdrojom“

7. 7. Analýza výdavkov na bývanie.

V súvislosti s plánovanými zmenami v nastaveniach príspevku na bývanie a v nadväznosti na potrebu podporiť existujúcu poznatkovú bázu o podmienkach bývania bola vypracovaná analýza výdavkov na bývanie. Na základe aktuálne dostupných údajov zo štatistického zisťovania „Rodinné účty“, výsledná správa popisuje úlohu, akú výdavky na bývanie zohrávajú v rozpočtoch domácností a variabilitu váhy výdavkov vo vzťahu k celkovej spotrebe a príjmom domácností v rôznych socio-demografických a socio-ekonomických kontextoch. Súčasťou analýzy je aj odhad takzvaných minimálnych výdavkov na bývanie, ktoré môžu slúžiť ako určitý benchmark pre porovnávanie existujúcich alebo plánovaných verejnopolitických intervencií. Spôsob ich určenia nepredstavuje jediné možné riešenie, alternatív existuje viacero. Uvedené výpočty slúžia ako heuristický podklad pre širšiu diskusiu o tom, ako nastaviť príspevok na bývanie či prípadné iné formy podpory v oblasti bývania.

Výstup: Gerbery, D. (2023): Analýza výdavkov na bývanie. IVPR.